

Hantera semi-offentliga diskussioner

En intervjustudie om journalisters arbete med artikelkommentarer på svenska lokala dagstidningars nyhetssajter

Författare: Ida Andersson

Examensarbete för masterexamen. MKVM01, vårterminen 2016

Institutionen för kommunikation och medier, Lunds universitet

Handledare: Universitetslektor Tobias Linné

Examinator: Professor Gunilla Jarlbro

LUNDS UNIVERSITET

ABSTRACT

Titel: Hantera semi-offentliga diskussioner : En intervjustudie om journalisters arbete med artikelkommentarer på svenska lokala dagstidningars nyhetssajter

Författare: Ida Andersson, institutionen för kommunikation och medier, Lunds universitet

Problem: I teorin kan idén om artikelkommentarsfält på nyhetssajter framstå som ett ideal - ett lättillgängligt forum och en gemensam plattform för diskussion och debatt om samhällsfrågor. I praktiken är det inte alltid så idealiskt. Hot om våld och rasistiska uttalanden är sådant som går att hitta i kommentarstrådarna. Hur hänger de här två bilderna av teori och praktik ihop?

Metod och material

Intervjustudie med empiriskt material från intervjuer med nio personer som jobbar eller jobbat aktivt med att hantera artikelkommentarer på redaktioner kopplade till svenska lokala dagstidningar. Metoder från grundad teori användes i arbetet med att kategorisera och analysera det empiriska materialet. Informanterna ses genom struktureringsteorins glasögon som aktörer som har potential att såväl reflektera kring som förändra de strukturer de verkar inom. Analysresultaten diskuteras utifrån normativ forskning om deliberativ demokrati och därtill relaterade begrepp samt diskussioner om de offentliga medborgerliga samtalens betydelse för demokratin.

Resultat och slutsatser

Analysresultaten visar att informanterna i studien använder arbetssätt som huvudsakligen kan hänföras till en traditionell journalistisk struktur, men också till moderering av diskussionsforum. Den styrning redaktionerna utövar över artikelkommentarer är främst kopplad till urvalskontroll och disciplinära åtgärder. Analysresultaten visar att informanterna inte kopplar artikelkommentarsfält till frågor om medborgarskap och demokrati i någon högre grad, förutom i förhållande till dagstidningens roll i att representera allmänhetens röst. I förhållande till den normativa forskningens diskussioner om medborgerliga samtal är artikelkommentarsfälten värde som övningsplatser för demokratiska samtal tveksamt. Detta bland annat på grund av bristen på lyssnande funktioner, snedvridna debatter där bland annat främlingsfientliga åsikter tar överhanden och en icke-fungerande moderatorsroll med trubbiga verktyg för att hantera konflikter och alltför aggressiv samtalston. Dock framstår informanternas beskrivningar av diskussioner runt lokala viktiga händelser som exempel på då artikelkommentarsfälten får ett tydligt syfte och kan fungera som digitala lokala samtalstorg faciliterade av tidningarnas redaktioner.

Nyckelord: kommentarsfält, artikelkommentarer, intervjustudie, demokrati, deliberative democracy, dialogic democracy, journalistik, moderering, normativ forskning, empirisk forskning, kvalitativ forskning, lokaltidning, nyhetssajt, dagstidning, participatory media, medborgarjournalistik, användargenererat innehåll

Förord

Jag vill tacka min handledare Tobias Linné för alla goda råd, intressanta diskussioner och peppande samtal på vägen mot målet.

Jag vill också tacka Hanna och Tomas för värdefull feedback på mitt manuskript. Ni hjälpte mig att skärpa mina resonemang och förbättra mitt språk.

Slutligen vill jag tacka min sambo Anders för den kärlek, omtanke och heltäckande markservice han gav till mig under de mest intensiva perioderna av uppsatsarbetet.

Innehållsförteckning

Förord.....	2
Innehållsförteckning.....	3
1. Problemdiskussion, mål, syfte och konkreta frågeställningar	5
1.1 Problemdiskussion	5
1.2 Syfte, mål och konkreta frågeställningar.....	5
1.3 Tidpunkten för studien.....	6
2. Metod, empiri och avgränsningar	7
2.1 Övergripande argument för val av studieobjekt och metod.....	7
2.2 Metodval	7
2.3 Förberedelser inför intervjuer.....	8
2.4 Materialinsamling.....	9
2.5 Bearbetning av empiriskt material.....	10
2.6 Metodologisk diskussion angående det empiriska materialet.....	12
3. Teoretiska utgångspunkter.....	13
3.1 Artikelkommentarernas plats i den offentliga sfären	14
3.2 Deliberativ demokrati och medborgerligt prat	15
3.2.1 Kritiska röster om deliberativ demokrati	17
3.3 Normativ forskning i förhållande till empirisk forskning.....	21
3.4 Sociala praktiker – aktörer och strukturer	22
3.5 Forskning om medborgarjournalistik och användargenererat innehåll.....	23
3.5.1 Historisk forskning.....	24
5. Analys	25
5.1 Arbetet med artikelkommentarer på redaktionerna	25
5.1.1 Diskussion.....	28
5.2 De ansatta portväktarna – gatekeeping, urvalskontroll och censuranklagelser i kampen om artikelkommentarerna	29
5.2.1 Diskussion.....	36
5.3 Dubbla strukturer och konvergens mellan medieformat.....	38
5.3.1 Diskussion.....	40
5.4 Skitiga kommentarer – påhopp och rasism.....	42
5.4.1 Diskussion.....	46
5.5 Lobbyism/Agendor	47
5.5.1 Diskussion.....	49

5.6 Det medborgerliga samtalet på nyhetsajten	49
5.6.1 Diskussion	52
6. Avslutande diskussion och förslag på framtida forskning	54
6.1 Avslutande diskussion	54
6.2 Förslag på framtida forskning.....	59
Referenser	61
Böcker/bokkapitel	61
Artiklar	63
Internet.....	64
Övriga källor	65
Appendix:	
A. Beskrivning av metodologiskt problem med materialinsamling från nationella nyhetsajter	
B. Kort sammanfattning angående lagar och branschregler	
C. Informantförteckning	
D. Intervjumall	

1. Problemdiskussion, mål, syfte och konkreta frågeställningar

1.1 Problemdiskussion

Artikelkommentarsfälten är digitala platser där strukturer från äldre medieformer, såsom dagstidningar, och nyare medieformat, såsom sociala nätverkssidor, möts. Det är också platser där människor som medborgare diskuterar politiska frågor med varandra – en viktig funktion i ett demokratiskt samhälle.

Det finns en viktig skillnad mellan de diskussioner som uppstår i nätartiklarnas kommentarstrådar och de diskussioner som uppstår i anslutning till nyhetsartiklar i papperstidningar. Genom att skriva en artikelkommentarer på en nyhetssajt publicerar man vad som kan vara en snabb tanke eller reaktion av privat karaktär i ett offentligt rum. Det är möjligt att var som helst och när som helst läsa och svara på andras – främlingars – tankar, påståenden, skämt och reaktioner. Denna spridning och varaktighet för kommentaren skiljer sig markant från att yttra sig om en nyhetsartikel i till exempel fikarummet på en arbetsplats.

I teorin kan idén om artikelkommentarsfält på nyhetssajter framstå som ett ideal - ett lättillgängligt forum och en gemensam plattform för diskussion och debatt om samhällsfrågor som är fria att använda för alla som besöker tidningarnas nyhetssajter och konton i sociala medier. I praktiken är det inte alltid så idealiskt. Hot om våld och rasistiska uttalanden är sådant som går att hitta i kommentarstrådarna. Hur hänger de här två bilderna av teori och praktik ihop? Det är den initiala fråga som ligger till grund för de här studien.

Ur ett medie- och kommunikationsvetenskapligt perspektiv är det intressant att skapa kunskap om det som händer med och i artikelkommentarsfälten, eftersom det kopplar till frågor om mediernas och den medborgerliga kommunikationens betydelser i samhället och för demokratin. Artikelkommentarer är ett globalt fenomen och därför är de ett intressant studieobjekt också ur ett internationellt perspektiv.

1.2 Syfte, mål och konkreta frågeställningar

Studiens **mål** är att studera och analysera några journalisters beskrivningar av hur de arbetar med artikelkommentarer, samt deras förståelse för artikelkommentarers funktioner och betydelser i journalistiska praktiker, med särskilt fokus på betydelser gällande makt, demokrati och det offentliga samtalet;

Studiens **syfte** är att lämna ett bidrag till forskningens förståelse för vilka roller artikelkommentarer och den redaktionella hanteringen av dessa har i medborgares samtal inom den offentliga sfären. Syftet är också att diskutera vilka betydelser detta kan ha för det potentiella förverkligandet av de normativa idéerna från forskningens diskussioner om deliberativ demokrati.

Konkreta frågeställningar

Utifrån studiens mål och syfte har jag i intervju- och analysarbetet utgått från fyra **konkreta frågeställningar**. De två senare frågorna har starkare koppling till studiens huvudsakliga syfte. Kunskap om de två första frågorna behövs för att beskriva och förstå vilka regler och resurser som informerar journalisternas arbete.

1. Vilka arbetssätt har journalister när det gäller hanteringen av artikelkommentarer?
2. Hur påverkas tidningens roll/journalistikens roll av bruket av artikelkommentarer?
3. Hur ser journalister på den makt de har i att styra det som sägs i artikelkommentarer?
4. Vad har journalister för föreställningar om artikelkommentarer i förhållande till medborgarskap och det offentliga samtalet?

1.3 Tidpunkten för studien

Det empiriska materialet för studien samlades in vårterminen 2011. Av olika skäl har uppsatsen slutförts först juni 2016. Utveckling inom området artikelkommentarer har naturligtvis skett under den tid som förflutit mellan materialinsamlingen och färdigställandet av uppsatsen. Studien kan ses som ett nedslag i en utveckling som fortfarande pågår. Utifrån de litteraturstudier som gjorts under 2015 och 2016 framträder bilden att det empiriska materialet från intervjuerna fortfarande är aktuellt och relevant att diskutera. En del av det som med stor säkerhet skulle tagits med om det empiriska materialet samlats in idag, såsom artikelkommentarernas ökande närvaro på sociala nätverkssidor, finns inte med och kan därför inte analyseras. När det gäller litteraturstudierna har tidsförskjutningen inneburit att det funnits ett mer omfattande, rikare och bredare material att ta del av och använda som stöd i analysen, samtidigt som många för forskningen intressanta infallsvinklar kvarstår att utforska – ämnet framstår inte som uttömt. Då det idag finns fler forskningsrapporter som beskriver själva praktiken kring artikelkommentarer än vad som fanns 2011 har dock de rent deskriptiva delarna kortats ner till förmån för andra delar av analysen.

2. Metod, empiri och avgränsningar

2.1 Övergripande argument för val av studieobjekt och metod

För den här studien finns de övergripande frågeställningarna inom fälten makt, demokrati och det offentliga samtalet. Valet att ta kontakt med journalister på nyhetssajter kopplade till dagstidningar (och inte t.ex. livsstilsmagasin) grundar sig i att det på dagstidningarnas nyhetssajter finns en tydligare koppling till den formella politiska sfären där medborgarnas företrädare verkar. Dahlgren poängterar att studier av medborgerliga samtal bör styras mot de platser där politiska samtalsämnen har god chans att uppstå:

We would obviously have to be selective in where we aimed our analytic searchlights, trying to glean the "proto-political" – that which is beginning to percolate politically – from the simply nonpolitical, to pinpoint how, where, and under what circumstances general conversation morphs into civic talk.¹

Det empiriska materialurvalet för den här studien består specifikt av *kvalitativa semistrukturerade intervjuer med personer som arbetar eller nyligen arbetat aktivt med hanteringen av artikelkommentarer på svenska lokala dagstidningars nyhetssajter*. Fokus är på beskrivningarna av hur man inom redaktionerna konkret faciliterar läsarnas möjligheter att skriva och läsa artikelkommentarer, samt informanternas förståelse för det som sker. Syftet med detta angreppssätt var att få ett fokus som ligger nära den sociala praktiken.

Det finns relativt få studier av hur människor resonerar kring och begripliggör sina roller som medborgare, och däribland deras roller i medborgerliga samtal. Behovet av att genomföra fördjupade studier situerade i verkliga praktiker, särskilt med tonvikt på relationer, makt och rollen som medborgare, har lyfts fram av flera forskare.² Informanterna i den här studien har faciliterande roller i det prat medborgare emellan som pågår i artikelkommentarsfälten, vilket gör att jag ser den här studien som ett bidrag till den efterfrågade typen av forskning.

2.2 Metodval

Bedömningen var att en kvalitativ metod gav bättre möjligheter än en kvantitativ för att få ett rikt empiriskt material bestående av informanternas egna resonemang om olika förfrågeställningarna relevanta områden.

Intervjuer bedömdes vara den bästa metoden för att få tillgång till bra empiriskt material. Med tanke på studiens mål och syfte bedömdes en intervjumetod där intervjuaren bibehåller en viss kontroll vara bäst, för att kunna avgränsa antalet infallsvinklar på samtalsämnet. En

semistrukturerad intervjustruktur valdes framför en strukturerad för att hålla möjligheten öppen att kunna ändra ordningen på frågorna så att samtalets naturliga flöde skulle störas så lite som möjligt.

Den alternativa metod som främst övervägts var deltagande observation av journalisters arbetsvardag, för att komma ännu närmare och göra egna observationer av den journalistiska praktiken. Bedömningen gjordes dock att detta inte var möjligt att genomföra på ett bra sätt inom den utsatta tidsramen. Valet att genomföra en intervjustudie gjorde att fler redaktioner kunde kontaktas vilket bedöms öka studiens kvalitet och allmängiltighet.

Ett annat övervägande som gjordes var att komplettera intervjumaterialet med en textstudie av ett antal artikelkommentarstrådar inom ett visst ämnesområde. Det empiriska materialet i intervjuerna var emellertid så rikt att bedömningen gjordes att analys av ytterligare ett empiriskt material inte skulle kunna genomföras på ett bra sätt inom de utsatta ramarna för tid och sidantal. Materialinsamlingen påbörjades men avbröts därför.

2.3 Förberedelser inför intervjuer

Intervjumallen³ sammanställdes utifrån studiens syfte och mål, information som hämtats från en lärobok i webbjournalistik⁴ samt utifrån den förförståelse för artikelkommentarer jag skaffat mig under tiden fram till studiens genomförande. Ämnet för studien har varit klart för mig länge och därför hade jag en omfattande erfarenhet av att läsa artikelkommentarer. Innan frågorna sammanställdes skrevs, utifrån inspiration av Einar Kvaales bok om den kvalitativa forskningsintervjun, ett etiskt protokoll för intervjustudien med de etiska frågor som antogs dyka upp under undersökningen.⁵

Intervjufrågorna tematiserades utifrån de fyra konkreta frågeställningar som presenterades i det inledande avsnittet. Varje tema bröts ner i konkreta frågor med tillhörande följdfrågor. Jag strävade i enlighet med Kvaales rekommendationer efter att skriva korta, lätta frågor utan akademisk jargong.⁶ En testintervju genomfördes med en bekant som arbetar med att moderera artikelkommentarer. Därefter reviderades frågemallen i syfte att förtydliga vissa frågor. Frågorna om artikelkommentarer i förhållande till makt samt medborgarskap och det offentliga samtalet sparades till sist i intervjun eftersom dessa frågor huvudsakligen var sprungna ur det teoretiska forskningsfält jag valt som grund för undersökningen. Om frågorna presenterats i början av intervjun hade risken funnits att intervjun färgats av denna särskilda infallsvinkel som har sitt ursprung utanför den redaktionella miljön.

2.4 Materialinsamling

Informanter

De selektiva kriterierna för potentiella informanter var att de skulle arbeta med redaktionellt arbete på en svensk nyhetstidningsredaktion med dagstidningsutgivning⁷ och att de skulle arbeta eller ha arbetat aktivt med hantering av artikelkommentarer. Syftet med kriterierna var att dessa personers erfarenheter bedömdes ge en mycket bra ingång till att skapa kunskap om hur hanteringen av artikelkommentarer sker i konkreta situationer och hur dessa platser inom den offentliga sfären fungerar. De är förmodligen den kategori människor som spenderar allra mest tid med artikelkommentarsfälten.

En jämn könsbalans bland informanterna eftersträvades för att kunna bedöma om informanternas kön i någon märkbar grad påverkade intervjuvaren (så var inte fallet). Ett beslut om att genomföra intervjuerna ansikte mot ansikte samt tids- och ekonomiska begränsningar begränsade studien till intervjuer på tidningsredaktioner i södra Sverige. Maximalt två personer per redaktion intervjuades i syfte att undvika risken att analysresultaten skulle snedvridas utifrån praktiken på en enskild redaktion.

Eftersökning efter presumtiva informanter gjordes via nyhetssajternas kontaktuppgifter, men också via Facebookgruppen ”Journalistbubblan” som vänder sig till journalister. Därutöver har informanter tipsat om ytterligare personer att kontakta.

De presumtiva informanterna och i vissa fall redaktioner (när det inte fanns tillgång till individuella e-postadresser) har kontaktats via e-post med kort information om undersökningen, information om att intervjuvaren skulle anonymiseras och en förfrågan om de kunde tänka sig att ställa upp på en intervju. Påminnelser har skickats vid uteblivna svar. Tidsbrist angavs som den främsta anledningen bland de presumtiva informanterna att inte ställa upp på en intervju. I något fall har personen angett att denna helt enkelt inte ville ställa upp.

Det visade sig tidigt i materialinsamlingsfasen att det antal personer som uppfyllde kriteriet för mitt urval var få. Det är endast ett fåtal av journalisterna på en tidningsredaktion som arbetar aktivt med artikelkommentarer. Att bredda kriterierna var inte aktuellt med tanke på målet för studien. Detta fick till följd att antalet informanter blev begränsat till nio personer.⁸ Eftersom det uppstod en mättnad bland de nya perspektiv som kom fram i de senare intervjuerna är intervjuer med nio personer ett fullt tillräckligt underlag för studien.⁹

Då det på de mindre tidningar är enstaka personer per redaktion som arbetar med artikelkommentarer har även nyhetssajternas namn anonymiserats i citaten, med tanke på att det annars vore alltför lätt att identifiera vissa informanter. I en liknande studie som genomförts på *The Guardian* har Singer och Ashman använt en långtgående anonymisering med hänsyn till respondenterna.¹⁰ De har angett breda yrkesbeskrivningar för sina informanter (writer/editor), men för min studie skulle även detta riskera en alltför lätt identifiering i vissa fall, vilket en testsökning via Google visat. Informanterna har olika yrkestitlar, men flera av dem var vid tidpunkten för materialinsamlingen webbredaktörer. Se appendix för anonymiserad informantförteckning.

Genomförandet av intervjuer

Intervjuerna genomfördes under första halvåret 2011. De genomfördes på den plats respektive informant valde, vilket i de allra flesta fall varit ett avskilt rum på informantens arbetsplats. Intervjuerna spelades in med hjälp av en diktafon.

Intervjuerna inleddes med att villkoren för intervjun lästes upp och godkändes av respondenten, enligt principen om informerat samtycke.¹¹ Därefter följde några korta allmänna frågor och sedan påbörjades frågorna i intervjumallen. Intervjuerna tog mellan 50 minuter och 1 timme och 15 minuter att genomföra. Några respondenter påpekade att anonymiteten inte behövdes, medan andra särskilt försäkrade sig om att intervjusvaren skulle anonymiseras. Detta förstärkte intrycket av att det var ett riktigt beslut att hålla intervjuerna helt anonyma för att respondenterna skulle känna sig fria att berätta om sina upplevelser.

I samband med att uppsatsen lades fram för opposition fick respondenterna möjlighet att granska sina citat.

2.5 Bearbetning av empiriskt material

Efter att intervjuerna genomförts transkriberades de. Efter flera genomläsningar gjordes en innehållsanalys där intervjuerna kodades utifrån de koncept och de bredare tematiska kategorier som framträdde. Förutom den i det kommande kapitlet beskrivna positioneringen på forskningsfältet används inte något särskilt befintligt teoretiskt ramverk med färdiga kategorier för analysen. Detta är ett medvetet val eftersom analysen är induktiv och explorativ till sin karaktär och har som mål att studera artikelkommentarers funktioner och betydelser i den journalistiska praktiken. Att låsa fast analysen av artikelkommentarsfenomenet i färdiga teoretiska kategorier bedömde jag skulle hämma analysen och gjort att vissa perspektiv från

journalisternas resonemang kommit i skymundan. Detta angreppssätt knyter framförallt an till forskningsmetoderna inom det metodologiska fältet grundad teori, som enligt Titscher et al. är den främst använda kvalitativa metoden för dataanalys och vanlig för intervjustudier.¹² Jones och Alony diskuterar metodens fördelar när det gäller att studera det sociala: "Other methods may have the effect of forcing preconception through the transfer of inaccurate theoretical assumptions upon the emerging phenomena."¹³ De diskuterar även den kritik metoden fått, som bland annat består i att den av vissa anses ha en för stark koppling till en positivistisk föreställning om att det finns en absolut sanning.¹⁴ I sitt översiktsverk över metoder i text- och diskursanalys citerar Titscher et al. Anselm Strauss och Juliet Corbin om syftet med grundad teori:

A Grounded Theory is one that is inductively derived from the study of the phenomenon it represents. That is, it is discovered, developed, and provisionally verified through systematic data collection and analysis of data pertaining to that phenomenon. Therefore, data collection, analysis, and theory stand in reciprocal relationship with each other. One does not begin with a theory and then prove it. Rather, one begins with an area of study and what is relevant to that area is allowed to emerge.¹⁵

Enligt Titscher et al. är frågan om litteraturstudier ska ske innan eller efter analysen en tvistefråga inom grundad teori. Jag ansluter mig till Strauss och Corbin¹⁶ som menar att studier av befintlig litteratur bör påbörjas innan insamlingen av det empiriska materialet. Detta eftersom det knappast är möjligt att gå in i ett masteruppsatsarbete utan att man har med sig en förförståelse för ämnet.¹⁷ Litteraturstudierna har pågått såväl inför som efter insamlingen och innehållsanalysen.

I analysen har ambitionen varit att tillämpa så kallad "axial coding" där analyskategorierna undersöks utifrån **förutsättningar** för de händelser som ryms inom kategorin, **interaktion** mellan deltagarna, **strategier och taktiker** samt de **konsekvenser** som kommer av det som sker. Denna slags kodning syftar till att göra analysen mer stringent och lättfattlig för läsaren, även om inte uppsatstexten som sådan delas in strikt i dessa kategorier. Det ska emellertid nämnas att denna kodningsstrategi har blivit kritiserad för att forskarens koncept blir alltför styrande för analysen.¹⁸ Bedömningen för den här studien har varit att fördelarna överväger nackdelarna.

De citat från intervjuerna som finns i texten har tvättats rena från vissa talspråkliga element som annars gjort dem alltför otydliga, men är annars återgivna så korrekt som möjligt.

Jämförelse med internationell studie

Jane B. Singer och sju andra forskare har gjort en internationell komparativ studie om medborgarjournalistik, uppbyggd kring ett empiriskt material bestående av 67 intervjuer inom 25 nationella nyhetsorganisationer i 10 länder - *Participatory Journalism*. De nyhetssajtsredaktioner som ingick i studien var från Belgien, Kanada, Kroatien, Finland, Frankrike, Tyskland, Israel, Spanien, Storbritannien och USA.¹⁹ Den berör på flera sätt (men i ett mycket större sammanhang, omfång och analytisk bredd och djup naturligtvis) samma frågor som mina frågeställningar i denna svenska studie av redaktioner på lokala dagstidningar. Jag har genomgående i analysen använt Singer et al.'s bok som ett slags referenspunkt, vilket ger ett betydande bidrag till att kunna göra bedömningar av allmängiltigheten för denna studies resultat.

2.6 Metodologisk diskussion angående det empiriska materialet

Studien påbörjades 2011 och slutfördes 2016, vilket innebär att empirin vid det här laget är några år gammal. Alfred Hermida konstaterar att onlinejournalistiken och dess möjligheter till läsarmedverkan är ett fält som utvecklas och förändras snabbt.²⁰ Annika Bergström och Ingela Wadbring konstaterar att läsarkommentarer är något som funnits under tio års tid.²¹ Michael Karlsson et al. menar att de stora nationella nyhetssajterna i Sverige minskat användningen av artikelkommentarsfunktioner sedan 2011.²² När det gäller nyheter förekommer numera kommentering och moderering av artikelkommentarer även på sociala nätverkssidor, bl.a. i dagstidningarnas Facebookflöden. Här kan användare även dela och sprida artiklar och på så sätt skapa sina personliga kommentarsfält kring länken till en artikel.²³ Detta är en utveckling som skett under senare tid och var inte en etablerad praktik vid tidpunkten för insamlingen av det empiriska materialet för den här studien. Karlsson et al. diskuterar den förändrade praktiken som ett metodologiskt problem för sin studie som främst är baserad på kvantitativa metoder. De konstaterar att det under mätperioden uppstått något som de inte mätt, men konstaterar att det inte varit aktuellt att mäta då fenomenet inte fanns i början av flerårsstudien.²⁴ Jag argumenterar för att det uppstår ett potentiellt frågetecken om säkerheten i deras slutsatser – kan det vara så att det som mätts under perioden delvis har flyttat till andra platser och att det är en av anledningarna till den minskade användningen av artikelkommentarer på själva nyhetssajterna?

Frågan som uppstår i förhållande till den här kvalitativa studien är hur relevant det var att studera den hantering av artikelkommentarer som fanns på dagstidningarnas redaktioner 2011

– det kanske kommer att visa sig vara en historisk parentes även om kommentarsfält som allmän företeelse består? Utmaningen handlar om att göra analysen relevant även om den sociala praktiken skulle komma att förändras väsentligt. Det faktum att nyhetssajters användande av artikelkommentarsfält är ett vanligt och internationellt fenomen²⁵ ger stöd åt den här studiens relevans. Studien förhåller sig också till en befintlig forskningskropp om bland annat medborgarjournalistik och användargenererat innehåll, vilket gör det möjligt att pröva resultatens allmängiltighet i hur de liknar och skiljer sig från resultaten från andra studier i Sverige och andra länder.

Studiens normativa ansatser kan även diskuteras i förhållande till ett livaktigt befintlig forskningsfält. Den sätts på så sätt in i ett större sammanhang och kan relateras till teorier om demokrati och samhällsutveckling ur ett längre eller mer övergripande perspektiv. Linsen som valdes för den här studien är att studera och diskutera artikelkommentarsfälten som en del av de medborgerliga samtalen i den offentliga sfären. Viscovi och Gustafsson väljer en annan lins när de diskuterar sin studie av journalisters attityder till läsarkommentarer i ljuset av historisk forskning om användargenererat innehåll och journalistrollens utveckling.²⁶

3. Teoretiska utgångspunkter

Vetenskapliga studier genomförs alltid i ett sammanhang. Det är nödvändigt att positionera sig i förhållande till befintliga teorier för att analysresultaten ska gå att begripliggöra för andra än uppsatsskribenten själv. Peter Dahlgren gör en träffande beskrivning av teorins funktion som en *intellektuell byggnadsställning*, som vi använder oss av för att orientera oss i forskningen.²⁷ Mitt ramverk består huvudsakligen av några olika teoretiska infallsvinklar som används för att socialt förstå och normativt diskutera fenomenet artikelkommentarer och har som nämnts i metodavsnittet inte varit direkt styrande för kategoriseringen i analysen.

Jag har valt att utgå från teoretiska diskussioner om deliberativ demokrati och betydelsen av medborgares samtal om politiska frågor för samhället och demokratin, samt nyhetstidningars och Internets roll inom detta område. Några övergripande begrepp hämtade från struktureringsteorins tankemodell används som en komplementerande stötta för att på ett metateoretiskt plan förstå det som händer i den sociala praktiken.

De huvudsakliga teorierna presenteras och diskuteras i teorikapitlet, men uppsatsen har annars en lösare disposition och andras studier av området presenteras även löpande, på den plats där de är mest relevanta.

3.1 Artikelkommentarernas plats i den offentliga sfären

Definition av den offentliga sfären

Jag börjar med att teoretiskt placera in själva studieobjektet. Den här studien handlar huvudsakligen om att se artikelkommentarer som ett fenomen inom det som brukar benämnas om den *offentliga sfären*. Jag lutar mig i detta avseende huvudsakligen på Peter Dahlgren, som ringar in begreppet på ett användbart sätt:

In schematic terms, a public sphere is understood as a constellation of institutional spaces that permit the circulation of information and ideas, as well as the formation of public opinion and communicative links between citizens and the power holders of society.²⁸

Dahlgren bygger på B. Mièges arbete när han tecknar ett konceptuellt ramverk för representation inom den offentliga sfären som en pyramid med tre delar. Den översta spetsen på pyramiden innehåller det formellt politiska och formella politiska diskussioner. I den mellersta delen finns aktörer med olika typer av makt och intressen. Diskussionerna den mellersta delen av pyramiden försiggår till stor del i massmediala sammanhang. Basen för pyramiden är "[...] the societal sphere, seen as a sprawling, amorphous arena which people can readily link up to, where communication can take a vast range of different forms, and where the political can take shape in the proximity of people's everyday lives."²⁹

Jag kommer att låna och återkomma till Dahlgrens bild av pyramiden i min analys. Innehållet i artikelkommentarer utgörs till stor del av "prat" i allmän bemärkelse, där människor förväntas agera i egenskap av enskilda personer – något som passar in i beskrivningen av basen på pyramiden. Samtidigt medieras detta "prat": det tillgängliggörs offentligt och läses av andra som en del av en nyhetssajtsprodukt – om det godkänns av den granskande redaktionen. Nyhetssajterna som kanal kan huvudsakligen föras till den mellersta delen av pyramiden. Artikelkommentarer på nyhetssajter rör sig i gränslandet mellan basen och den mellersta delen, varför pyramiden är användbar som symbol i analysen.

Samtidigt som fokus i den här studien ligger på artikelkommentarernas funktioner i den offentliga sfären är det viktigt att påminna om att nyhetssajterna de finns på också har andra funktioner, såsom att de är produkter som ägs av huvudsakligen kommersiella medieföretag som påverkas av marknadsmekanismer.³⁰

Medborgarjournalistik

Massmedier och i synnerhet nyhetskonsumtionens betydelse för information om politiska frågor och för hur mycket tid människor lägger ner på medborgerlig kommunikation,

engagemang och deltagande i det demokratiska samhället är ett samband som är väl dokumenterat och diskuterat inom forskningen.³¹

I samband med Internet och dess nya genrer har det uppstått mer intensiv läsarkontakt och läsarmedverkan i tidningarna. Gränserna mellan de massmediala formaten och de interaktiva formaten är inte längre tydliga.³² Dahlgren beskriver hur detta har påverkat nyhetstidningarna: "The advent of online versions of print newspapers had by the end of the 1990s changed the way newspapers operated (e.g. enhanced interactivity with readers, altered periodicity of production, emergence of multimedia formats) [...]"³³

Möjligheten att kommentera artiklar offentligt på nyhetssajter kan ses som en potentiell kanal för att utbyta information och idéer medborgare emellan; ett forum för debatt direkt kopplat till tidningens nyhetssajt. Detta är en del av det som brukar benämnas medborgarjournalistik (jag använder ordet i samma betydelse som det engelska ordet participatory journalism). Singer et al. definierar participatory journalism på följande sätt:

[...][U]ser contributions to the newspaper website. The participation can occur at various stages of the news-production process, and it can make use of a variety of tools. Participatory journalism includes comments as well as other more labor-intensive forms of what also is referred to as "user-generated content" and "citizen journalism."³⁴

Hermida använder i samma bok en definition för artikelkommentarer som fungerar även för denna studie "Comments - Views on a story or other online item, which users typically submit by filling in a form on the bottom of the item."³⁵ Jag kommer att återkomma till befintlig forskning om medborgarjournalistik i slutet av teoriavsnittet.

Efter att nu teoretiskt ha placerat in själva studieobjektet går jag vidare till att på en mer övergripande nivå diskutera normativ teoretisk forskning om deliberativ demokrati.

3.2 Deliberativ demokrati och medborgerligt prat

Forskning om medborgarjournalistik förstås ofta i en akademisk kontext utifrån en bakgrund i idén om deliberativ demokrati.³⁶ Detta är en demokratiteori som har en resonerande dialog medborgare emellan som demokratins främsta syfte och mål.³⁷ Deliberativ demokrati är tänkt att komplettera former av representativ demokrati, inte ersätta dem.³⁸ En bra sammanfattning av de grundläggande principerna för ett deliberativt demokratiskt system ges av Amy Gutmann och Dennis Thompson:

[...] we can define deliberative democracy as a form of government in which free and equal citizens (and their representatives), justify decisions in a process in which they give one

another reasons that are mutually acceptable and generally accessible, with the aim of reaching conclusions that are binding in the present on all citizens but open to challenge in the future.³⁹

Artikelkommentarer utgör, åtminstone potentiellt, ett tillgängligt forum för människor att offentligt diskutera aktuella händelser och samhällsfrågor. Vad skulle nu syftet vara med det, ur ett deliberativt demokratiperspektiv, kan man fråga sig? Varför ska man som medborgare diskutera offentligt, räcker det inte att rösta fram sina representanter när det är val och att eventuellt själv engagera sig politiskt och ägna sig åt de deliberativa resonemangen i de sammanhangen? Behovet av allmän offentlig diskussion är inte en självklarhet och Dahlgren pekar på att det bland annat är avhängigt hur begreppet demokrati definieras.⁴⁰

Forskningsfältet som rör sig kring det medborgerliga samtalets betydelse har en tydlig centralgestalt: den tyske sociologen och filosofen Jürgen Habermas och i synnerhet hans klassiska verk *Borgerlig offentlighet : kategorierna "privat" och "offentligt" i det moderna samhället* som kom ut 1961.⁴¹ Habermas anses även vara den främsta tänkaren bakom konceptet deliberativ demokrati i dess moderna mening.⁴²

Habermas idéer om vikten av det rationella, deliberativa demokratiska samtalet har på olika sätt prövats och vidareutvecklats i mängder av vetenskapliga böcker och artiklar. Ett gemensamt namn för detta forskningsfält är det medborgerliga samtalets grundläggande betydelse för demokratin.⁴³ En viktig diskussion handlar om vilka formella krav som behöver uppfyllas för att ett samtal ska anses vara av deliberativ politisk karaktär och därmed till nytta för demokratin. Vissa teoretiker menar att deliberation bör vara avgränsat till formella politiska sammanhang.⁴⁴

Peter Dahlgren menar att även informella samtal som inte är en del av en formell politik är en viktig förutsättning för ett deliberativt demokratiskt samhälle. Han förespråkar att forskningen bör behandla medborgerliga samtal (civic talk) från ett brett spektrum, som även inkluderar privata samtal, eftersom det politiska kan uppstå överallt och det finns en koppling mellan det opolitiska, det proto-politiska och det politiska. Han lyfter också upp betydelsen av medborgerliga platser, bland annat på Internet, när han tecknar ett ramverk för medborgerliga kulturer.⁴⁵ Dahlgren beskriver vad som behöver känneteckna dessa platser: "The objective presence of public spheres is of course a prerequisite, but in the context of civic cultures, I stress their experiential proximity to citizens, that citizens feel that these spaces are available to them for civic use."⁴⁶ Gutmann och Thompson poängterar vikten av att det i en deliberativ demokrati finns platser där medborgare kan träna på politiska överläggningar för att de ska ha förutsättningar för att medverka i deliberativ politik.⁴⁷ Det är utifrån denna specifika

förförståelse för artikelkommentarfältens potentiella roll, som en övningsplats för medborgerliga samtal i en deliberativ demokrati, som uppsatsen normativa diskussioner förs.

Det ska nämnas att det finns studier som kritiserar hur sådana potentiella platser fungerar i praktiken. Gutmann och Thompson ser massmedier, inklusive Internet, som ”bland de mest ogästvänliga” institutionerna för deliberativa praktiker då de menar att de lär ut konsumism snarare än deliberation.⁴⁸

3.2.1 Kritiska röster om deliberativ demokrati

Det finns kritik mot idéerna om deliberativ demokrati, såväl när det gäller teorins själva fundament som när det gäller delar av teoribygget.⁴⁹ Det vore alltför platskrävande, och att gå ifrån ämnet, att redogöra för den fundamentala kritiken inom ramen för denna uppsats, varför jag koncentrerar mig på tre problematiska aspekter som är viktiga i förhållande till de tematiska kategorier som framträtt i innehållsanalysen av intervjuerna. Dessa är det aristokratiska ursprunget, synen på konsensus/konflikt och den bristande uppmärksamhet som riktats mot lyssnande.

Aristokratiskt ursprung

Gutmann och Thompson menar att deliberativ demokrati i sitt ursprung i det antika Grekland och Aristoteles verk har ett ambivalent förhållande till modern demokrati. Detta eftersom Aristoteles talade om ett resonerande samtal som var öppet endast för ett fåtal, då de flesta i samhället, bland annat slaverna, inte ansågs vara medborgare. De nämner även att John Stuart Mill, som förespråkade deliberativa samtal, menade att det var de bättre utbildade som skulle föra dessa samtal. Jürgen Habermas ges äran av att ha kombinerat deliberativa ideal med en modern inkluderande demokrati, men Gutmann and Thompson noterar också i en parentes att deliberativ demokrati inte helt har övervunnit sitt aristokratiska ursprung.⁵⁰ Ambivalensen är synlig inte minst i Habermas klassiska verk *Borgerlig offentlighet*. Den idealtyp för den resonerande allmänheten som han finner i 1700-talets bildade borgarklass och deras diskussioner i bl.a. kaffehuset och genom pressen omfattar just borgerligheten och inte alla människor i samhället såsom t.ex. landsbygdsbefolkningen. Habermas är tydlig med att det är just denna sociala dimension han diskuterar och inte det han kallar den ”plebejiska offentligheten”.⁵¹ Mats Dahlkvist kritiserar i ett förord Habermas för denna insnävning och frågar sig om Habermas är rädd för masssamhället.⁵² Tidningsläsning på kaffehus var även en svensk urban företeelse, främst för män, under 1700-talet.⁵³ Det är värt att notera det ursprung

i maskulint kodade miljöer som Habermas idealbild av den borgerliga offentligheten grundar sig i.

Peter Dahlgren lyfter fram problematiska antaganden om makt och kommunikativa förmågor:

Today, deliberation is at times heralded as the fundamental way for citizens to participate in democracy. I suggest that deliberation, in its formal guise, is very suited to specific situations, notably when decisions are to be made. However, its excessive emphasis on rationality and its problematic assumptions about equal footing in regard to social power and communicative competence put limits on its utility as a model for general civic participation.⁵⁴

Om idéerna om den deliberativa demokratin någonsin ska komma över det ”aristokratiska problemet” måste även frågan om en allmänhet med olika förutsättningar och utbildningsnivåer hanteras. Dahlgren uppmärksammar denna problematik och den är en av anledningarna till att han för fram studiet av medborgerliga samtal snarare än rena deliberativa praktiker.⁵⁵

En viss bildningsnivå (och därmed ”literacy” i ordets bredare bemärkelse) ses som en förutsättning för att kunna delta fullt ut och på lika villkor i det deliberativa samtalet. Gutmann och Thompson poängterar skolans fundamentala betydelse för att fostra en deliberativt kapabel befolkning.⁵⁶ Men vilken nivå krävs? Är det grundskola, gymnasium, eller högskola för att utgå från det svenska systemet? Hur är det med särskolan, ger den tillräckliga kompetenser? Får barn delta och i så fall från vilken ålder eller mognadsnivå?

De lika villkor som de teoretiska diskussionerna om deliberativ demokrati utgår ifrån baseras på antaganden som inte är grundade i en empirisk verklighet – vilket naturligtvis försvårar förverkligandet av idealen. De människor som ingår i den nyhetssajtsläsande allmänhet som använder artikelkommentarer måste antas ha varierande förmågor när det gäller bland annat läskunnighet och formuleringsförmåga, vilket gör denna kritiska aspekt relevant för analysen av mitt studieobjekt.

Synen på konsensus/konflikt

Hantering av möjligheten att det kan komma att uppstå konflikter och oenighet i de deliberativa samtalen, är en central kritik mot idén om deliberativ demokrati. Gutmann och Thompson positionerar sig som pluralister inom den pågående diskussionen och menar att konflikt är ett inneboende element i ett pluralistiskt samhälle.⁵⁷ De menar att lösningen på problemet och en förutsättning för deliberativ demokrati är att deltagarna bemöter varandra med en ömsesidig respekt och utifrån principer om bl.a. icke-diskriminering och argumenterar för

att polarisering går att undvika genom rätt förutsättningar för den diskuterande gruppen. De efterlyser bland annat: ”moderators who oversee the deliberation to ensure that all perspectives receive a fair hearing, enlist experts to answer questions and clarify matters of fact”.⁵⁸

Andrew Dobson lutar sig bland annat på Anthony Giddens med flera snarare än på Habermas när det gäller frågan om konsensus är eftersträvansvärt eller ej. Han utgår från Giddens teorier om att det senmoderna samhället i hög grad är reflexivt och att i princip allt numera är i gungning och att vi inte (längre) kan luta oss tillbaka på historia och traditioner. Därför krävs också ständig dialog för att få samhället att fungera – och där är konsensus inte en möjlig eller ens önskvärd slutstation eftersom ett överdrivet fokus på konsensus bland annat riskerar att utestänga marginaliserade grupper. Istället förespråkas tolerans.⁵⁹

En utstickare till ett annat forskningsfält: Internetforskaren Patricia Wallace beskriver gruppolarisering inom den tidiga nätkulturen utifrån ett socialpsykologiskt perspektiv. Hon presenterar flera studier som visar att grupper som diskuterat för fram mer extrema åsikter än individer. Detta gäller särskilt om gruppdeltagarna har liknande åsikter från början. ”An individual may hold a relatively moderate view about an issue initially, but after talking with others about it, he [sic!] may move away from the middle ground toward one of the fringes. And on the Internet, that is what people do: talk, talk, talk.”⁶⁰ Dessa empiriska resultat från den socialpsykologiska forskningsfältet blir bekymmersamma att förhålla sig till inom teorin om en deliberativ demokrati, där målet är att genom resonemang komma fram till de bästa möjliga besluten. Såväl Gutmann och Thompson som Dahlgren tar upp kritiken att det har visat sig i empiriska studier att deliberation kan orsaka polarisering mot extrema åsikter.⁶¹ Gutmann och Thompson konstaterar att: ”Democrats should not want to encourage a process that promotes extremism.”⁶²

Dahlgren redogör för hur Ernesto Laclau och Chantal Mouffe kritiserar idén om deliberativ demokrati för att vara alltför centrerad kring att skapa konsensus. De menar att en förutsättning för demokratiska samtal är att de tillåter konflikt. De kallar den vidareutvecklade och mer konfliktorienterade versionen av deliberativ demokrati för radikal demokrati.⁶³ Mouffes teorier om demokratisk konflikt diskuteras också av den feministiska forskaren Moya Lloyd, som vrider upp diskussionen ytterligare ett snäpp:

Agonistic democracy requires adversaries not enemies. As such, it involves accepting that the Other has a legitimate place in the polity, tolerating their ideas (*assuming those ideas are democratic*), and allowing space for disagreement over values and goals, thus keeping alive potential contention against their views.”⁶⁴

I förhållande till de samtal som pågår i artikelkommentarsfåten är denna vidareutveckling av idén om det medborgerliga samtalet intressant, med tanke på att olika åsikter, ståndpunkter och synsätt finns representerade där och att syftet förmodligen inte är att nå konsensus.

Värt att notera är att de teoretiska resonemangen verkar förutsätta ett i grunden demokratiskt och respektfullt (t.ex. icke-diskriminerande) förhållningssätt hos deltagarna i samtalen. Lloyd förespråkar endast att demokratiska idéer ska tolereras. Liknande resonemang finns hos Dahlgren:

Another definitional issue has to do with explicitly anti-democratic groups: they are public, but should they then be treated as *de facto* civic? I would reiterate the definitional foundation: the civic pertains to the democratic character of society, and I would thus not attribute the quality of "civic" to groups that espouse, for example, neofascism, racism, terrorism, or hate. Here the "civic" takes the high road and parts company from that which is merely "public".⁶⁵

Alla medborgare engagerar sig inte och betar sig inte demokratiskt i verkligheten.⁶⁶ Jeffrey Wimmer, som diskuterar "counter-public spheres" i en europeisk kontext, påminner om att det är viktigt att inte glömma bort att det finns odemokratiska alternativ till offentliga sfärer, som kan utnyttja de nya interaktiva medieformaten.⁶⁷ En betydande del av ett representativt urval av unga svenskar har i en intervjustudie uttryckt att de inte tror på det demokratiska systemet utan föredrar något som liknar diktatur.⁶⁸ De, liksom alla som tror på demokratins möjligheter, är *de facto* en del av de röstberättigade diskuterande medborgare som tar plats i den offentliga sfären, bland annat i artikelkommentarsfälten. Jag menar att den normativa teoretiska frågan om hur medborgares odemokratiska ståndpunkter ska adresseras inom ramen för en deliberativ eller för den delen radikal eller agonistisk demokrati, behöver utvecklas och komma bort från den enkla lösningen att exkludera dem från definitioner av vad som är demokratiskt eller medborgerligt.

För lite fokus på lyssnande

Andrew Dobson argumenterar för att alltför lite vikt har lagts vid *lyssnande* inom ramen för forskningens normativa diskussioner om demokrati. Han menar att många teoretiker, däribland Habermas själv, ser lyssnande i bästa fall som något implicit som tas för givet när bilden av den deliberativa demokratins ideala situation målas upp. Dobson argumenterar för att det är viktigt att göra diskussionen om själva lyssnandet som sådant explicit och lyfta upp det som en lika viktig och aktiv del som pratandet. Han diskuterar hur lyssnande kan ha betydelse vad gäller makt, till exempel när politiska makthavare försätts i situationer där de måste lyssna på medborgare, eller när man i en politisk fråga lyssnar efter nya röster och marginaliserade

grupper får möjlighet att göra sig hörda. Dobson förespråkar vad han kallar ett apofatiskt lyssnande, där lyssnaren i möjligaste mån lägger ifrån sig sina egna kategorier och tillfälligt tar in det som samtalspartnern säger utifrån dennas horisont.⁶⁹

Dobson menar att det är viktigt att inkludera och lyssna till så många olika röster som möjligt i den form av demokrati han förespråkar: den dialogiska demokratin:

Dialogic democracy stresses the reciprocal nature of democratic conversation in which speaking and listening are of equal value and importance and in which equal attention is paid to them, both theoretically and in practice. In the instance being discussed here dialogical democracy does not *replace* deliberative democracy but enhances it.⁷⁰

Dobson lägger stor vikt vid själva processen för lyssnandet och menar att den i sig kan ha positiva betydelser i en demokrati, även när lyssnandet inte innebär förändrade beslut.⁷¹ Det finns i anslutning till detta en viss brist i bokens resonemang – Dobson verkar utgå från relativt statiska maktförhållanden och han diskuterar inte vad som händer med lyssnandet när maktpositionerna förändras (t.ex. när oppositionen vinner valet eller när en medborgare tar steget till att bli politiker).

Att lägga fokus på det lyssnandets, och inte bara pratets, betydelser för det som pågår i artikelkommentarsfälten är en intressant infallsvinkel. Det handlar då såväl om att fråga sig *vem* som lyssnar och *hur* de lyssnar. Dobson själv diskuterar inte i artikelkommentarer specifikt, men har en kort diskussion om sociala medier där han konstaterar att de riskerar att lägga än mer vikt vid prat och att man ska cirkulera sitt eget budskap och att de därför inte verkar vara ett område där bättre lyssnande främjas.⁷²

3.3 Normativ forskning i förhållande till empirisk forskning

Medborgarjournalistik som beforskat område präglas av en spänning mellan forskning med normativa förtecken, det vill säga studier som beskriver utvecklingsmöjligheter, potential och ideal⁷³, och empiriska undersökningar som ofta har som syfte att på ett eller annat sätt (såväl med kvantitativa som kvalitativa metoder) undersöka verkliga förhållanden.⁷⁴

I forskning om medborgerlig kommunikation behövs både normativa och empiriska resonemang.⁷⁵ Utan empirisk prövning av de normativa idealen riskerar den normativa forskningen bli oanvändbar och i värsta fall omöjlig att förstå utanför en akademisk kontext. Utan normativ forskning riskerar den empiriska forskningen att bli alltför instrumental och beskrivande och möjligheterna för att handla utifrån forskningsresultaten blir begränsade. Den spänning som finns mellan normativa och empiriska studier inom forskningsfältet ska ses som

en styrka, även om det naturligtvis är viktigt att skilja mellan normativa och empiriska resonemang. Kombinationen behövs, inte minst i dagens politiska klimat där medborgarna, särskilt unga, deltar allt mindre i det demokratiska livet och där personer som företräder främlingsfientliga ideologier tar plats i nationella folkvalda församlingar i Europa.⁷⁶ Jag menar att forskning om medborgerlig kommunikation måste kunna lämna ett bidrag till att vända denna trend av intolerans och då måste den också erkänna och beakta de faktiska omständigheterna i dagens demokratiska samhällen däribland det svenska. Relevanta frågor att ställa sig är: I vilken riktning går det och i vilken riktning vill vi att det ska gå? Vad behöver göras för att närma sig de normativa idealen i praktiken?

3.4 Sociala praktiker – aktörer och strukturer

Den kompletterande teoretiska stötten som här används för att få förståelse för den sociala praktik som studeras lutar sig tillbaka på några övergripande begrepp från struktureringsteori, som utvecklades av Anthony Giddens.⁷⁷ Här noteras på ett mycket översiktligt sätt några övergripande teoretiska utgångspunkter som används för att förstå det som faktiskt pågår i den sociala praktiken på redaktionerna, medan diskussionen om demokratibegrepp ovan huvudsakligen handlar om det normativa perspektivet.

Jeff Livesay diskuterar skillnader och likheter mellan Jürgen Habermas och Anthony Giddens teoretiska utgångspunkter med den kritiska teorin som gemensam referenspunkt. Habermas har kritiserats för att fokusera alltför mycket på kommunikativt handlande och för lite på att begripliggöra social praktik, på grund av en allt för stark uppdelning mellan kommunikativt och instrumentellt handlande.⁷⁸ Se också t.ex. Bruno Latour för en skarp kritik av Habermas undvikande av sociala praktik.⁷⁹ Livesay konstaterar att Giddens sociala teori på många sätt har parallella intentioner med Habermas teori, men att Giddens å sin sida lägger så stor vikt vid praxis att de normativa ansatserna har hamnat i periferin. I sina slutsatser konstaterar Livesay ”It is my sense that this conceptual contradiction is a contingent rather than a logical one” och att den kritiska teorin behöver se till både och.⁸⁰ Den här uppsatsen tar avstamp i samma ståndpunkt.

Enligt struktureringsteorin produceras och reproduceras sociala strukturer genom att aktörer använder sig av regler, vilka kan beskrivas som ”explicit or implicit formulas for action” och resurser ”what agents bring into this action (knowledge, abilities etc.)” i den sociala praktiken.⁸¹

We should see social life, not just as society out there or just the product of the individual here, but as a series of ongoing activities and practices that people carry on, which at the same time reproduce large institutions.⁸²

Aktörerna har en transformativ kapacitet och kan reflektera över vad de gör och på sikt påverka den sociala strukturen genom att reproducera den på nya sätt, även om de huvudsakligen verkar inom den och reproducerar de befintliga strukturerna.⁸³ De konsekvenser som kommer ut av aktörernas agerande kan dock vara oavsiktligt, till exempel att de reproducerar strukturer.⁸⁴ I struktureringssteori ses dominering som en viktig del av strukturbegreppet, vilken produceras genom att makt utövas genom kontroll över resurser.⁸⁵

Steve Paulussen uttrycker ett liknande förhållningssätt i Singer et al.:s studie:

Newsroom culture consist of the unwritten rules, tacit norms and shared professional values that define the way journalistic work is done. These rules, norms and values are embedded in the habits, hearts and minds of journalists; cultural change happen slowly and are rarely radical or revolutionary, at least in the short term.⁸⁶

Denna teoretiska förståelse innebär exempelvis att de personer som intervjuats för denna studie, som jobbar eller jobbat aktivt med artikelkommentarer, genom sitt dagliga arbete där de ”jobbar på” och använder sig av regler och resurser, kan bidra till att producera och reproducera de strukturer som formar massmediernas roll inom den offentliga sfären. Genom att utöva makt över resurserna för att producera användargenererat innehåll på nyhetssajten kan de bidra till att reproducera redaktionens dominans i den journalistiska strukturen. Forskning om medier i den offentliga sfären, där kopplingar regelbundet görs till till exempel idéer om deliberativ demokrati, verkar rimligen också i förhållande till sina sociala strukturer som produceras och reproduceras. Här är det viktigt att själv reflektera över vad man gör när man bedriver forskning och varför man gör det.

3.5 Forskning om medborgarjournalistik och användargenererat innehåll

Det här avsnittet syftar till att kort beskriva på vilket sätt samtida medborgarjournalistik beforskats av andra.

Det finns studier som undersöker samtida medborgarjournalistik och/eller journalisternas attityder till den utifrån hur detta påverkar journalistiken i stort. Många av dem pekar på att det användargenererade innehållet passas in i etablerade former för och normativa föreställningar om journalistisk praktik.⁸⁷ Det är denna typ av studier som min studie ligger närmast.

Det finns också befintlig forskning som ger en övergripande bild av användningen av de interaktiva funktioner som förknippas med medborgarjournalistik. Det finns flera studier som påvisar att nyhetssajternas interaktiva möjligheter utnyttjas av en minoritet av användarna.⁸⁸ Karlsson et al.:s studie visar att det i Sverige är fler som aktivt läser artikelkommentarer än som skriver dem. De efterlyser fler fördjupade studier av medborgarjournalistik.⁸⁹ Det finns också studier som sammanfattar och bygger vidare på annan forskning och lägger på teoretiska modeller för att förklara den utveckling som skett.⁹⁰

Som tidigare nämnts finns det gott om studier som påvisar kopplingar mellan människors användning av massmedier, särskilt nyheter, och medborgerlig kommunikation och engagemang.⁹¹ Däremot verkar det finnas relativt få studier som fokuserar på att empiriskt beskriva konkreta fall av medborgerlig kommunikation. Ett exempel på ett undantag är Anthony Fungs undersökning som kritiskt diskuterar bland annat den kinesiska regimens systematiska medverkan i ett chatrum hos en nättidning i Hong Kong.⁹²

Zvi Reich, som deltagit i Singer et al.:s internationella studie om medborgarjournalistik och särskilt fokuserat på artikelkommentarer, konstaterar att det inte finns så många studier av just artikelkommentarer och menar att det bland annat beror på att det är ett relativt nytt fenomen.⁹³ Journalisten Sanna Tryggs studie av modereringen av kommentarer på *Svenska Dagbladet* och *The Guardian* och Bergström & Wadbring 2015 är två exempel på studier som finns.⁹⁴

3.5.1 Historisk forskning

Ekström, Jülich, Lundgren och Wisselgren kritiserar att forskningens diskussioner om användares aktiva deltagande i medier präglas av en ”rhetoric of newness” och att det behandlas som något unikt i historien trots att det inte är det.⁹⁵ Ett exempel jag själv stött på finns i Larsson 2012, där skribenten gör ett problematiskt svepande antagande när han i sina slutsatser skriver om ”the institution of journalism – a social practice that has functioned in similar ways for literally hundreds of years.” utan att hänvisa till historiska studier om att det faktiskt förhåller sig så.⁹⁶ Lundell argumenterar för att det finns en historiografisk förklaring till dessa antaganden om mediepublikens passivitet.⁹⁷ Med professionaliseringen av journalistiken minskade graden av läsarmedverkan, men nu ökar den igen i samband med att tidningarna flyttar online.⁹⁸

Syftet med denna utveckling till det historiska forskningsfältet är att en viss kunskap om den historiska utvecklingen gör det lättare att få syn på och kritiskt diskutera antaganden om vad som är självklart – det historiska perspektivet kan användas för att belysa samtiden.

5. Analys

5.1 Arbetet med artikelkommentarer på redaktionerna

Det här avsnittet syftar till att ge en övergripande bild av hur det redaktionella arbetet med artikelkommentarer bedrevs inom tidningsredaktionerna där informanterna var verksamma.

Utöver lagstiftning och de branschregler som finns⁹⁹ har varje nyhetssajt också satt upp egna regler specifikt för kommentarsfälten. Dessa är tillgängliga för de kommenterande läsarna. Det är i hög grad dessa regler som informanterna hämtar sina argument ifrån när de talar om moderering av artikelkommentarer.

Redaktionerna - öppna rum bakom stängda grindar

Majoriteten av intervjuerna har skett på tidningarnas centralredaktioner. På samtliga ställen har det funnits en reception där man som besökare ska anmäla sitt ärende och vem man ska träffa. I flera fall har det varit låsta grindar, dörrar och hissar som leder in till redaktionerna. Inne på redaktionerna sitter medarbetarna i öppna och luftiga kontorslandskap med skrivbord sammanställda i grupper, vilket ger konnotationer till ett sammansvetsat kollektiv, ett tydligt ”vi” som skapar och bestämmer över respektive tidningsprodukt. Det fysiska redaktionella rummet bidrar till att producera och reproducera medarbetarnas maktpositioner i den sociala strukturen i förhållande till tidningens innehåll och dess läsare. Detta ”vi som gör tidningen” har också tydligt manifesterats i intervjuerna.

Artikelkommentarer är webbredaktionens arbetsuppgift

För de tidningar som ingår i min studie är det relativt få personer på varje redaktion, i vissa fall endast en, som har som arbetsuppgift att hantera artikelkommentarer. Vid samtliga redaktioner som ingår i studien är artikelkommentarerna främst en arbetsuppgift för webbredaktionen, det vill säga för dem som huvudsakligen arbetar med uppdatering och skötsel av tidningens nyhetssajt. I flera fall arbetar webbredaktionen med nyhetssajterna för mer än en tidning. I samtliga fall finns webbredaktionen på tidningens centralredaktion. På webbredaktionen skrivs oftast endast kortare notiser om bland annat olyckor och polisutryckningar till webben, och så lägger man upp texter skrivna av andra reportrar. I Singer et al.:s internationella studie skiljer sig de redaktionella strukturerna åt. För vissa nyhetssajter fanns en renodlad onlineredaktion och för andra var redaktionen för papperstidningen och nyhetssajten mer integrerade.¹⁰⁰

Ulrika Hedman har genomfört en svensk studie om ledningsnivån där ansvariga utgivare och redaktionellt webbansvariga har svarat på frågor om användargenererat innehåll. Även hennes resultat, som bygger på information från ett mycket större antal redaktioner än mina resultat, pekar mot att arbetet med artikelkommentarer och annat användargenererat innehåll främst drivs av webbansvariga:

Men trots rent kommersiella och mediologiska skäl för satsningar på användarskapat innehåll drivs utvecklingen av de webbansvariga, inte av företags- eller redaktionsledningarna. Vilket är märkligt: Studien visar nämligen att de webbansvariga inte ser det användarskapade innehållet som en del av det redaktionella utbudet på samma sätt som de ansvariga utgivarna gör, och att de webbansvariga oftare är mer negativa i sina attityder till det användarskapade innehållet.¹⁰¹

Flera informanter reflekterar, i likhet med informanterna i Singer et al.:s studie¹⁰², över att de problem man upplever i förhållande till hur artikelkommentarerna fungerar delvis handlar om brist på resurser för hanteringen. En av informanterna resonerar av den anledningen kring artikelkommentarsfältens vara eller icke vara:

Jag undrar när det, vem som blir först med att inte ha artikelkommentarer. Det tycker jag är en jättekonstig sak att ingen har tagit andra positionen, att vi är sajten som inte har artikelkommentarer. *I: Varför tycker du det är konstigt?* För att det, jag menar att vi i branschen har inte riktigt tagit ställning vi är inte riktigt för en fri och öppen debatt fullt ut det vill säga. Vi puttar inte riktigt resurser i detta. Vi till och med outsourcar moderatorskapet - många gör det, vi gör det inte - till externa företag. Och det visar att vi inte tar det här på allvar fast vi säger att är viktigt för oss. Hade det varit viktigt för oss på riktig så hade vi lagt ner mer resurser på det som bransch som helhet i alla fall. (Informant 4)

Min studie bekräftar Hedmans bild av ett frånvarande tydlig strategiskt syfte – att hantera artikelkommentarer beskrivs som något man gör i vardagen snarare än något som är en del i ett strategiskt utvecklingsarbete.

Individuellt ansvar med stöd av kollegor och chefer

Informanterna beskriver en arbetssituation där det är ansvarig utgivare som har det slutliga juridiska ansvaret för det som står i kommentarsfälten, medan webbredaktören har ansvar för att sköta sina arbetsuppgifter. Vid svårigheter i bedömningen av kommentarsfrågor, t.ex. om en kommentar ska få vara kvar eller inte eller om en artikel ska ha kommentarsfunktion eller inte, konsulteras kollegor och chefer. Flera informanter uppger att de låter chefen avgöra i särskilt kniviga fall.

Kommentarernas icke-koppling till skrivande reportrar

Informanternas beskrivningar visar på redaktionella praktiker där arbete med att skriva nyheter och arbete med att hantera kommentarer på nyheter är åtskilda processer. Reportrar har inte något ansvar för att hantera artikelkommentarer på artiklar de själva har skrivit. Resultaten är delvis samstämmiga med Singer et al.'s studie där beslutsfattandet om moderering av kommentarer i huvudsak var något som sköttes av juniora journalister. Huruvida skribenter förväntades läsa "sina" kommentarer eller ej skilde sig mellan olika redaktioner och länder. Ett utmärkande exempel i deras studie var *USA Today* som hade en tydlig strategi för att få in nyhetstips via kommentarsfälten, vilket gav önskat resultat.¹⁰³

Kommentarer som del i den journalistiska praktiken

Via kommentarerna interagerar läsarna ibland med redaktionen genom att bidra med nyhetstips och tips på personer att intervjua. Kommentarer kan också inspirera till uppföljningar av artiklar. Läsarna ger hjälp med korrekturläsning när stavfel och faktafel påpekas. Detta är något som beskrivs som en naturlig del av interaktionen med tidningens läsare och är inte enbart knutet till kommentarsfunktionen utan sker också t.ex. via e-post och telefon, vilket nedanstående citat illustrerar, särskilt när informanten använder formuleringen "i vanliga fall".

Sen händer det ju ganska ofta att, jamen att det blir så mycket reaktioner på en artikel att det leder till uppföljning, av artikeln. Alltså vi kanske bara skriver om, att det är ont om parkeringsplatser i stan och så blir det liksom ramaskri och det startas upprop och Facebookgrupper, då skriver vi en artikel om några dagar om att, oj nu har det startats en Facebookgrupp om det här. Det är ju artiklar som är rent genererade av kommentarer och det är ju någonting nytt för oss. I vanliga fall så har vi ju fått det via tips eller telefon eller brev. (Informant 1)

Informanterna beskriver också artikelkommentarer på ett sätt som skulle kunna liknas vid att de är ett råmaterial - en stor mängd inskickade insändarmanus som tidningen äger och fritt kan använda. Ett urval av kommentarer kan till exempel publiceras för att illustrera opinionen i en fråga såväl på nyhetssajten som i tidningen. Detta är en del av en praktik där läsare förväntas att bidra med material gratis till nyhetssajtens och tidningens innehåll. Publicering av innehållet från artikelkommentarer är ett sätt att tillföra värde till tidningsprodukten och ett sätt för tidningsläsare att sprida sin åsikt och resonemang. Insändarsidans sociala praktik är en tydlig parallell¹⁰⁴, som också nämns explicit av informanterna.

5.1.1 Diskussion

Reproduktion av den traditionella journalistikens struktur

Resultaten från denna mindre svenska studie, vad gäller journalisternas sätt att beskriva och resonera kring formerna för läsarmedverkan i kommentarsfälten, överensstämmer till stora delar med de resultat som Singer et. al. beskriver från sin internationella komparativa studie:

We have shown that newspaper journalists assign users important roles, particularly in the initial phases of the journalistic work process, as idea generators and observers of newsworthy events. Our interviewees also valued users' interpretive role as commentators who reflect upon the material that has been produced through the journalistic work process.¹⁰⁵

Det är de gängse sätten att interagera med tidningen, såsom att ge tips om nyheter och diskutera det som står i tidningen, som informanterna generellt ser som ändamålsenligt och bra beteende i kommentarsfälten, medan till exempel att försöka byta ämne för diskussionen eller använda kommentarstråden för social gemenskap inte ses som något särskilt önskvärt eller ändamålsenligt.

Detta pekar på ett resultat som flera andra studier också har visat: användandet av det användargenererade innehållet anpassas och begripliggörs till stor del via traditionella journalistiska strukturer¹⁰⁶, vilket innebär att aktörerna bidrar till att reproducera och bevara de strukturer de verkar inom. Larsson kallar detta ”a structure of audiencehood” och pekar på att den bidrar till att användarna också reproducerar denna struktur och att det kan vara en trolig anledning till att så få använder de interaktiva funktionerna.¹⁰⁷ Som vi ska se i nästa avsnitt finns det emellertid också andra strukturer som informerar den sociala praktiken och på så sätt komplicerar den.

Avsaknad av experten och den lyssnande facilitatorn

Om man tar på de normativa glasögonen och föreställer sig artikelkommentarsfälten som en övningsplats för samtal för medborgare i en deliberativ demokratisk anda är det främst en sak som framträder som problematisk. De som faciliterar samtalen (webbredaktionen) har inte någon koppling till ämnena som diskuteras. Denna praktik med skilda ansvarsområden bidrar till en brist på kvalificerad kontakt i interaktionen mellan tidningsredaktion och medborgare och försämrar förutsättningarna för ett samtal med deliberativa förtecken. För att återanknyta till de teoretiska utgångspunkterna så lyfter Gutmann och Thompson upp betydelsen av att ha med experter som kan ge svar om fakta i deliberativa samtal¹⁰⁸ – en sådan roll skulle skribenten mycket väl kunna ha i ett artikelkommentarsfält.

En annan fråga handlar om vikten av lyssnande som Dobson framhåller.¹⁰⁹ Om en ensam person har ansvar för alla kommentarer på en nyhetssajt ter sig möjligheten att vara en lyssnande facilitator som ser till att alla kommer till tals och håller ihop debatterna omöjlig. När enskilda kommentarer lyfts in i tidningen sker visserligen en form av potentiellt ”lyssnande” från tidningen, som har en maktposition genom sin räckvidd och trovärdighet. Men det är ett lyssnande som inte har de ”apofatiska” förtecken som Dobson efterlyser¹¹⁰ - det sker inom ramen för tidningens färdiga kategorier om vad som platsar i den och inte utifrån läsarens egna kategorier.

5.2 De ansatta portväktarna – gatekeeping, urvalskontroll och censuranklagelser i kampen om artikelkommentarerna

Redaktionernas moderatorer kan beskrivas som artikelkommentarfältens portväktare. Föremålet för analysen i detta avsnitt är de föreställningar som informanterna har om detta portväkteri samt formerna för den maktkamp som pågår mellan redaktioner och missnöjda kommentatorer om artikelkommentarfältens konventioner och gränser.

De flesta nyhetstidningar är produkter som säljs på en marknad, vilket innebär att redaktionerna jobbar med att vårda varumärken. Detta är en viktig förförståelse att ha inför hur informanterna resonerar kring moderering. En annan viktig förförståelse är att informanterna är intervjuade i sina yrkesroller som journalister, vilket gör att de utgår från en viss lojalitet med sina arbetsgivare.¹¹¹

Portväkteri kan enkelt uttryckt förstås som att tillgänglig information sållas, granskas och bearbetas innan den vidareförmedlas via t.ex. en nyhetssajts ”röst”. En lite längre definition lånas från Hermida i Singer et al. som i sin tur bygger på bland annat Pamela J. Shoemakers diskussioner om begreppet:

Gatekeeping is the “overall process through which the social reality transmitted by the news media is constructed. Within the newsroom, it involves “selecting, writing, editing, positioning, scheduling, repeating and otherwise massaging information to become news”¹¹²

Modereringsprocessen

Arbetsmetoderna för hantering av artikelkommentarer beskrivs av informanterna på liknande sätt och här ges en kort rent deskriptiv redogörelse.

Valet att ha kommentarer eller inte på en artikel görs när någon på webbredaktionen publicerar artikeln på nyhetssajten. Principer för vilka artiklar som har artikelkommentarsfält ser olika ut men informanternas svar pekar mot några vanligt förekommande praktiker – att kommentarsfunktionen främst finns på det egenproducerade ofta lokala materialet, att nyheter om polisärenden och brott inte får ha kommentarer och att vissa ämnen, till exempel frågor relaterade till invandring, är svåra att ha kommentarer på för att det kommer väldigt mycket kommentarer och att reglerna ofta överträds. Informanterna beskriver att man då undviker att slå på kommentarerna.

Kommentarsfunktionen på en artikel kan stängas av och detta är en vanlig åtgärd om det som händer i kommentarstråden under en artikel inte anses fungera på ett bra sätt. Ett annat exempel på vanlig praktik för av- och påslagning är att kommentarsfunktionen är stängd under natten då webbredaktionen är obemannad.

Efterhandsmoderering¹¹³ var den vanligaste typen av moderering som informanterna arbetade med. I dessa fall har läsaren oftast loggat in på sajten. Det finns på nästan alla nyhetssajter i studien också möjligheter för läsare att anmäla andra läsares kommentarer och även dessa anmälningar hanteras av personen som modererar. Förhandsmoderering¹¹⁴ var vanligast då läsare kommenterat utan att logga in.

Informanterna berättar om hur de relativt regelbundet och många gånger varje dag går in och kontrollerar kommentarerna och bedömer vilka som ska vara kvar/plockas bort av efterhandsmodererade kommentarer och vilka som ska publiceras/inte publiceras när det gäller förhandsmodererade kommentarer. Hur ofta kontrollen av kommentarerna sker är olika för olika redaktioner och avhängigt tidningens storlek, nyhetssajtens besöksfrekvens och det modereringssystem som används. Informanternas upplysningar har ett spann från ”en gång varannan var tredje minut” till ”en gång i timmen en gång varannan timme”.

Det är vanligt att läsare hör av sig via e-post och telefon angående frågor om kommentarsprocessen, till exempel om varför kommentarsfunktionen inte är påslagen för en särskild artikel eller varför en kommentar plockats bort. En viss dialog med läsare förekommer och det händer att webbredaktörerna går in i kommentarsfältet och uppmanar till förbättring av diskussionen. Det förekommer också att läsare som får sina kommentarer borttagna får en motivering till borttagandet.

Kontextuell bedömning

Flera informanter pratar om att de fått ett slags känsla för vilka artiklar som ska ha kommentarsfunktion och för vilka inlägg som ska tas bort. Dock ska påpekas att olika informanter upplever denna subjektiva bedömning som mer eller mindre självklar och mer eller mindre problematisk, vilket de två exemplen nedan visar:

Det är en fingertoppskänsla som man får efter att ha suttit så länge med kommentarerna som jag till exempel har gjort, man vet på ett ungefär att det här inlägget kommer att orsaka så mycket rabalder att det inte värt då att det ska gå ut över huvud taget. Sen samtidigt kan det vara så att det finns nånting som man känner att du det här strider, [...] han svär som tusan i inlägget, men det är skrivet i affekt kring nånting och det finns en poäng att ha med det och då kanske vi släpper igenom det, allting beror lite på tonläget och var vart man vill att debatten ska gå. (Informant 6)

Alltså jag tycker, har vi nu valt att ha en öppen debatt då ska folk kunna känna att här ska vi kunna debattera och vi ska, vi har ju valt att ha hyfsat högt i tak liksom, och då ska ju inte jag sitta där som nån polis och ta bort bara för att jag tycker det är lättare att ta det beslutet utan tar man bort så ska det vara på grund av att någon bryter mot någon av våra regler och det ska inte tas bort för att det här kanske är lite olämpligt eller det ska absolut inte handla om nån personlig åsikt eller så, utan det ska ju handla om att det här bryter mot den här och den här av våra regler och därför tas den bort och inget annat liksom, det ska inte vara lite på gränsen eller så utan jag vill gärna kunna motivera för läsaren varför jag har tagit bort. (Informant 8)

Informant 6 hänvisar till moderatorns styrning av den fortsatta debatten, medan informant 8 hänvisar till att nyhetssajtens regelverk är viktigt för att kunna motivera borttagningen av en kommentar för läsaren. Informanterna ligger i allmänhet närmare informant 6:s inställning till moderering. Ju längre informanterna jobbat med kommentarer desto säkrare känner man sig i sin bedömning och flera av informanterna talar om en ”magkänsla” de har fått för huruvida de kommentarer som skrivs av läsarna är OK att publicera eller inte.

Det faktum att det finns en visst mått av subjektiv och kontextuell bedömning i artikelkommentarshanteringen innebär rimligen att det blir svårare för de kommenterade läsarna att förutse vad som är en godkänd kommentar och vad som inte är det. Detta innebär också att det är svårt att veta om den kommentar som man skriver kommer att föranleda någon disciplinåtgärd.

Portväktarnas verktyg

Informanternas kontrollverktyg som används för att hålla en god nivå i artikelkommentarsfälten kan delas in i tre tematiska grupper: förebyggande verktyg, disciplinverktyg och dialogverktyg.

Denna tematisering är min egen och har inte någon motsvarighet i informanternas framställningar.

Förebyggande verktyg – makten över urvalet

Vilka artiklar som har kommentarsfunktioner och vilka artiklar som inte har det är enligt informanterna en strikt redaktionell bedömning, vilket innebär att redaktionen utövar en urvalskontroll över vilka ämnen som ska diskuteras och vilka ämnen som inte ska diskuteras, i likhet med att man gör ett urval av de insändare som publiceras.

Detta förebyggande verktyg kan framförallt kopplas samman med en strategi för att undvika att ha kommentarer på ämnen som lätt, för att låna informanternas ordval, ”spårar ur”, t.ex. artiklar om invandring som riskerar att spåra ur i främlingsfientlighet eller artiklar om brott och olyckor som spårar ur genom att brottsmisstänkta och olycksdrabbade namnges i kommentarsfältet.

Vi har ju bestämt eller ja vi, tidningen, ledningen. Allt som har med olyckor, brott, domar att göra, det är redan förbestämt, polisgrejer de ska vi inte ha kommentarer på. För har vi kommentarer på ja, en trettiofemåring gripen för misshandel eller vad det kan vara, så kanske nån kommer in och kommenterar, ja men det är ju han från därifrån, och gör de det, framförallt under natten när ingen av oss jobbar, då ligger ju den kvar, då har man ju pekat ut den personen. Så det är det är redan bestämt att det är klart att man inte ska ha kommentarer där. (Informant 5)

Flera informanter motiverar också urvalskontrollen med resonemang om att vissa ämnen är relevanta att diskutera inom ramen för nyhetsajten, medan andra inte är det. Det är framförallt det lokala perspektivet som lyfts fram. Samma informant som ovan resonerar:

Det är framförallt de lokala [artiklarna] som, där det kan ge oss någonting. Om de diskuterar kärnkraftssäkerhet i Japan i våra trådar så är det liksom ingenting som vi kan använda i pappret ändå på något sätt. (Informant 5)

Informant 5:s uttryck ”det är klart att man inte ska ha kommentarer där” och ”det är inget vi kan använda ändå” är uttryck för en redaktionell urvalskontroll som ses som en självklarhet, vilket knyter an till tidningens roll som portväktare med rollen att välja ut vad som ska vara på den i det här fallet lokala agendan. Det knyter också an till tidningen som produkt och varumärke – en lokaltidning har sin lokala profil.

En annan del av makten över urvalet är att flera nyhetsajter har en regel om att kommentatorerna ska hålla sig till ämnet. Det begränsar läsarnas möjligheter att i kommentarsfälten låta ett samtal/en diskussion glida över i andra ämnen.

En viktig fråga att ställa i förhållande till detta utövande av portväkteri i artikelkommentarsfälten är hur nyhetsvärdering skiljer sig från värdering av diskussioner om nyheter. Informanterna ger uttryck för uppfattningen att det är tidningsredaktionen ensam som har uppgiften att avgöra vilka frågor i samhället som ska ha en offentlig diskussion i artikelkommentarstrådarna på nyhetssajten och vilka artiklar de ska ske i anslutning till.

Journalistisk praktik i förändring

Lindquists bekräftar bilden av att svenska medier väljer bort att slå på kommenteringsmöjligheter för att undvika problem. ”Invandring, homosexuellas rättigheter, rasism och Israel-Palestinakonflikten är några frågor som tyvärr är svårt att låta läsarna kommentera. Debatten spårar ofta ur och tonen blir för hätsk för att det ska vara ansvarsfullt att publicera kommentarerna.”¹¹⁵

Det finns en generell beskrivning bland informanterna att färre artiklar har kommentarsfunktion idag än tidigare. ”tidigare hade vi kommentarer på alla krimartiklar, det har vi inte längre, utan bara enstaka. Där har det förändrats verkligen.” (Informant 6) Här används ofta rumsliga symboler, om tak som sänks och trösklar och ribbor som höjs, vilket ger bilden av ett avsmalnande utrymme. Flera informanter berättar om att kommentarsfunktionen förut slogs på automatiskt på alla artiklar men att den idag slås på manuellt. Genom att stänga av artikelkommentarstrådar nattetid då redaktionen är stängd tar man också kontroll över att diskussionerna sker när det finns möjlighet till övervakning.

Det är i det här sammanhanget som jämförelsen med Singer et al.:s studie blir som mest intressant. Där beskrivs nämligen inte bortväljandet av kommenteringsmöjligheter som en regelmässig åtgärd, utan som något extremt. ”The most effective, yet extreme, remedy is total closure of the sensitive item for comments.”¹¹⁶ Däremot beskrivs att antalet borttagna kommentarer beror på ämnet. ”Comments with the highest dismissal rates tend to be associated with stories about sensitive issues such as religion, ethnic tension and conflicts, particularly the conflict between Israelis and Palestinians.”¹¹⁷

Det här väcker frågor som är svåra att besvara. Är restriktiviteten i vilka nyheter som har kommentarstrådar en företeelse som med tiden har utkristalliserat sig som kontrollstrategi i den journalistiska praktiken (Singer et al.:s empiriska material samlades in 2007-2008 och mitt material samlades in 2011)? Eller är den särskilt vanlig i södra Sverige? Eller beror skillnaden i resultaten bara på olikheter i våra insamlingsmetoder, t.ex. de urval av informanter eller

intervjufrågor? Även om det är frustrerande kan ingen annan slutsats dras än att det inte går att veta säkert.

Disciplinära verktyg

Informanterna beskriver flera olika slags disciplinliknande åtgärder som används om kommentatorer inte håller sig till nyhetssajtens regler. Det gäller framförallt om att ta bort olämpliga kommentarer och stänga kommentarsfält som ”spårat ur”, men också om att stänga av användare från att kommentera på nyhetssajten. Informant 8 använder symbolerna ”pekpinne” och ”timeout” vilket tydligt illustrerar att det handlar om att korrigera oönskade beteenden:

Ibland känns det som man måste markera, det kan vara att man stänger av nån under, nu är du avstängd under två veckor för att - det blir lite sådär, väldigt pekpinneaktigt men - du sköter inte dig, du ger dig på de andra för mycket, du har för mycket påhopp, vi måste radera för många av dina kommentarer, du måste lugna dig helt enkelt, ta en timeout. Du kan inte lägga hela ditt liv på att kommentera - vilket vissa gör. Och då kan det ju vara att det liksom lugnar ner sig, att de förstår att de måste hålla sig till våra regler. (Informant 8)

Även läsarna har på de flesta nyhetssajter möjlighet att hjälpa till med modereringen genom att anmäla inlägg som olämpliga. Det är sedan moderatorn på redaktionen som avgör om inlägget verkligen är olämpligt eller inte. Denna funktion beskrivs av informanterna som trubbig då användarna utnyttjar den för att ställa till det för sina meningsmotståndare. Motsvarande exempel från redaktioner andra länder går att hitta i Singer et al.:s analys.¹¹⁸

Det är främst användningen av de disciplinära verktygen som av informanterna sätts i samband med de konflikter som redaktionerna har med missnöjda kommentatorer, vilka diskuteras nedan.

Dialogverktyg

Ett tredje slags åtgärd, som flera av informanterna menar är en stor hjälp för att höja nivån på diskussionen i artikelkommentarstrådarna, är att redaktionen och särskilt moderatorerna deltar synligt i diskussionerna.

Oftast så brukar det ge en väldigt tydlig positiv effekt om man som moderator, eller webbredaktör går in och skriver att, nu har jag tagit bort ett par kommentarer här och jag vill påminna om regeln håll dig till sak eller påminna om regeln vi accepterar inte homofobiska kommentarer till exempel, och när man då visar att man är en människa som läser kommentarerna då brukar det bli klart mycket bättre. (Informant 9)

Åtgärden beskrivs emellertid som något som inte används i särskilt stor utsträckning, framförallt på grund av att det tar mycket tid och resurser, vilket inte finns avsatt för ändamålet.

I Singer et al.:s internationella studie finns en större variation i hur kommentarsfälten och annat användargenererat innehåll hanteras. Även här finns exempel på att dialog är ett verktyg som fungerar bra, där vissa redaktioner ägnar sig åt en kuratorsroll¹¹⁹ istället för moderering: ”Shifting the focus from moderation to curation of user contributions, devoting more energy to highlighting the best content rather than hunting the bad apples.”¹²⁰

Maktkamp

Informanterna beskriver att det ofta händer att missnöjda kommentatorer hör av sig till tidningen för att ifrågasätta varför en artikel inte går att kommentera eller varför en kommentar tagits bort och att kommentatorn då hänvisar till yttrandefrihetsgrundlagen och att tidningen ägnar sig åt censur. Denna kontakt sker såväl via e-post och telefon som via kommentarsfälten. Det kan ses som ett slags motstrategi mot de kontrollverktyg redaktionerna använder och den makt de då utövar över det kommentatorn får publicera på nyhetssajten. Ett annat fenomen som beskrivs och som särskilt associeras till främlingsfientlig lobbyverksamhet och agendadrivning, är att vissa kommentatorer byter ämne eller vrider ett ämne i en artikelkommentarstråd till att handla om det ämne de vill diskutera. Detta kan ses som ett slags motstrategi mot den redaktionella urvalskontroll som tillämpas.

Sju av nio informanter svarar initialt kategoriskt ”Nej” på frågan om läsarna har något slags rättighet att kommentera artiklar. Informanternas argument för att denna rättighet inte finns är framförallt att tidningen har en absolut rätt att bestämma över det som finns på den egna sajten och att kommentatorerna har möjlighet att uttrycka sina åsikter någon annanstans. Dessa är också argumenten för att redaktionerna menar att de felaktigt blir anklagade för att bedriva censur, vilket nedanstående citat illustrerar:

I: Har läsarna nåt slags rättighet att kommentera artiklar?

Nej, vi brukar säga att det är ingen mänsklig rättighet att få kommentera på [nyhetssajten] när folk blir väldigt upprörda och kallar det att vi raderar kommentarer och också styr upp debatten för censur. Det blir vi väldigt ofta anklagade för och ett av min chefs huvudargument är att det är ingen mänsklig rättighet att bli publicerad på [nyhetssajten], vill man bli publicerad någonstans med sin åsikt då får man skaffa sig en egen sajt och bli publicerad där det är inte så [att] vi bestämmer vad man ska kunna diskutera och inte diskutera. Sen försöker vi så gott vi kan vara konsekventa vi vill ha en öppen och vi vill ha en saklig debatt, men det är våra regler, på vår sajt helt enkelt och det är inte censur. (Informant 6)

De flesta informanterna beskriver att de har en öppen dialog om de frågor som handlar om vilka artiklar som får kommenteras och vilka kommentarer som plockas bort. Om nyhetssajten kritiseras för att bedriva censur besvaras detta ofta via e-post eller i kommentarsfältet och om en kommentator skriver en artikelkommentar om att nyhetssajten bedriver censur får denna kommentar ligga kvar.

Denna explicita konflikt mellan missnöjda kommentatorer och nyhetssajtens redaktioner om vad som ska ha utrymme och vad som inte ska ha utrymme i artikelkommentarer är det tydligaste exemplet på den maktkamp som pågår i artikelkommentarsfälten för att producera reglerna för denna relativt nya samtalsplats i samhället, där såväl redaktioner som läsare är aktörer. De begrepp som hämtas från den svenska grundlagsstiftningen, tryckfrihet, yttrandefrihet och censur, visar att denna kamp berör demokratiska kärnvärden, vilket ett citat från en av informanterna belyser ”Censur tycker jag är ganska så starkt ord som man ska vara lite försiktig att slänga sig med för vi vet nog inte riktigt hur det är att leva med censur.” (Informant 8) Här syftar informanten på ett större medborgerligt vi, som är bredare än viet på nyhetsredaktionen.

5.2.1 Diskussion

Nyhetssajtens plats i den offentliga sfären

De uttalanden som flera informanter gör om att de läsare som får sina kommentarer borttagna kan trycka sina åsikter någon annanstans, t.ex. i en blogg, pekar mot att det finns en medvetenhet om nyhetssajtens och dess artikelkommentarsfälts plats och värde i hierarkin i den mellersta del av den symboliska tredelade pyramid för den offentliga sfären som jag med hjälp av Dahlgren tecknade. Det som publiceras på en nyhetssajt är något mera än allmänt medborgerligt prat. En av informanterna resonerar om detta:

Jag skulle inte kalla det censur utan jag skulle kalla det att vi tillhandahåller ett diskussionsforum som vi har satt rammar för. Vi förutsätter att man håller sig inom de ramarna det är vårt ansvar att se till att, andra läsare också trivs på vår sajt och att folk även i fortsättningen vågar ställa upp på intervjuer med tidningen. Därför har vi ett mycket större ansvar än de som kommenterar och ibland så kan de krocka de intressena. Och då kan det säkert upplevas som censur men, jag skulle snarare säga att det är att vi tar vårt publicistiska ansvar (Informant 9)

Det redaktionerna ägnar sig åt när de styr över kommentarerna kan, utöver att de försöker följa gällande lagstiftning, tolkas som ett sätt att upprätthålla tidningens status och makt i den offentliga sfären.¹²¹ Detta görs genom att reproducera journalistikens struktur, till exempel genom att tillämpa urvalskontroll för vilka ämnen som ska kommenteras på den egna sajten.

Detta får i sin tur konsekvensen att användarna inte alltid får säga vad de vill i artikelkommentarerna.

Kontrollverktyg under utveckling

När informanterna beskriver situationen är det lätt att tänka, som Singer uttrycker det, ”There has to be a better way, right?”¹²² Detta med anledning av att de kontrollverktyg som redaktionerna använder sig av i så hög grad konnoterar till straff och disciplinåtgärder. Singer fortsätter: ”In fact, even at the time of our interviews 2007 and 2008, there were indications that journalists were beginning to look for alternative ways to maintain or even enhance the quality of user contributions instead of (or more commonly, in addition to) these resource-intensive gatekeeping efforts.”¹²³

I informanternas resonemang om dialogverktyg finns en öppning mot en annan form av moderering. De flesta informanter tror och har erfarenhet av att diskussionerna i kommentarstrådarna blir bättre om moderatorn deltar i diskussionen på olika sätt, bland annat genom att förklara varför vissa inlägg tas bort. I Singer et al.:s studie förs kuratorsrollen fram, alltså att bidra till att likt en kurator på ett museum lyfta fram det som är bra och viktigt istället för att koncentrera sig på att ta bort det dåliga. Jag skulle i artikelkommentarsfältens fall också vilja trycka på behovet av en närvarande facilitator eller moderator (i betydelsen samtalsledare) för diskussionerna som pågår där. Heise et al.:s studie av journalister och användare av tyska *Tagesschau* pekar mot att journalisternas närvaro kan vara önskvärd från användarhåll. ”Users [...] expect journalists to get into conversation with their audience about current events to a greater extent than the journalists themselves feel professionally obliged to do.”¹²⁴

Verktyg för konflikthantering ur en normativ synvinkel

Användarna och redaktionerna för nyhetssajterna är inte alltid överens om vad som ska kunna kommenteras och vad som ska stå i kommentarsfälten – det finns alltså konflikter. Eftersom redaktionerna bestämmer reglerna är det de som går segrande ur slaget – de avpublicerar kommentaren, stänger av kommentarsfunktionen, eller stänger av användaren ett tag. I anslutning till dessa konflikter uppstår diskussioner om centrala demokratiska kärnvärden såsom yttrandefrihet och tryckfrihet.

I förhållande till den tyngd som läggs vid ömsesidighet inom deliberativ demokrati, och för den delen vid tolererande meningsmotståndare i mer konfliktorienterade adaptationer¹²⁵, verkar artikelkommentarsfälten som de ser ut idag vara tämligen ogästvänliga platser som övningsplatser för medborgerliga samtal i den offentliga sfären. Visserligen tillåts många olika

röster och åsikter komma till tals, men det finns inga funktioner för att till exempel lyfta fram röster från marginaliserade grupper. De verktyg som erbjuds är främst disciplinära åtgärder för att ta bort det som anses olämpligt, inkluderat möjligheten att som läsare anmäla kommentarer i syfte att få dem bortplockade från samtalet, snarare än verktyg för att stärka rationella resonemang och förståelse för andras argument och plats i offentligheten.

5.3 Dubbla strukturer och konvergens mellan medieformat

Det här avsnittet diskuterar att artikelkommentarer på nyhetssajter befinner sig i ett gränsland mellan traditionella medier och sociala medier, där regler och resurser från båda fälten används av aktörerna i den sociala praktiken.

Zvi Reich argumenterar för att kommentarstrådar är en inkluderande plats som styrs av ”broader social standards such as considerations of decency, civility, taste and legality”.¹²⁶ och att den redaktionella praktiken här handlar om att välja att exkludera det som inte passar istället för att inkludera det som passar, som man gör i andra redaktionella sammanhang. Reich argumenterar också för att idén om kommentarstrådar är ny. Jag intar en delvis annan position och menar att informanterna i den här studien i hög grad använder sig av befintliga regler som hämtas från insändargenren och onlinediskussionsforum när de resonerar kring det som händer i artikelkommentarerna. Ju längre kommentarsfält och artikelkommentarer finns kvar, desto troligare är det dock att de får en egen inneboende logik¹²⁷ – om detta är Reich och jag överens.¹²⁸

Konvergens mellan traditionella medieformat och onlinemedieformat

När informanterna talar om vad de tycker är det viktigaste syftet med artikelkommentarer återvänder de i hög grad till konventioner från insändargenren, som berörts i föregående avsnitt. Men de refererar också till att de fungerar som ett onlinediskussionsforum.

I Singer et. al.:s studie ser David Domingo en hög grad av osäkerhet i hanteringen av användargenererat innehåll. Det finns inga universella strategier, utan de nya arbetssätten utvecklas liksom vid tidigare implementeringar av innovationer av lokala aktörer som förhåller sig till befintliga regler och resurser. David Domingo ser två kategorier träda fram: ”participatory journalism as playground” där nyhetssajterna upplåter platser där användarna kan leka fritt och ”participatory journalism as source” där det användargenererade innehållet ses som ett råmaterial i skapandet av nyheter.¹²⁹ Alfred Hermida för ett liknande resonemang, i förhållande till sociala nätverkssidor ”The adoption of social networking tools as a part of the

range of participation options, which has picked up additional momentum in recent years, suggests that news websites may be evolving into hybrid sites that focus on both content and community".¹³⁰ Denna pågående konvergens mellan traditionella medieformat och onlinemedieformat är något som är väl dokumenterat och diskuterat i vetenskapliga studier.¹³¹

Samtliga informanter i den här studien säger, när de får frågan, att de tror att artikelkommentarer kommer att finnas kvar i framtiden. "Det tror jag nog i någon form, eller åtminstone att läsarna får lov att tycka till, det tror jag definitivt kommer att finnas kvar." (Informant 7) Detta pekar mot att de konvergerande formaten 2011 kommit en bit på vägen och att de nya funktionerna börjat få fastare former och tas för givet.

Befintliga regler som strategier

I sin argumentation använder informanterna jämförelser från insändargenren, diskussionsforumsgenren och sociala nätverkssidor som Facebook och Twitter för att förklara och försvara det sätt som redaktionerna arbetar med och kontrollerar kommentarerna på. Argument från onlinediskussionsforum används för att försvara att redaktionen tar bort inlägg som inte håller sig till ämnet. Argument från insändargenren används för att försvara att redaktionen tar bort inlägg som håller för låg kvalitet/är olämpliga. Dessa argument kan exemplifieras genom två uttalanden från en och samma informant:

De [onlinediskussionsforumet Flashback] har en tydlig moderering, och det handlar ju också om en tydlighet för att folk ska hitta och att man vet liksom, går man in på den tråden så ska den handla om det.

[---]

Och det gäller ju på allt: om man skickar in en insändare eller skickar in en dagens ros eller även om man skickar in en annons liksom, det får inte stå vad som helst i dem heller. (Informant 2)

Nyhets sajters funktion som sociala forum

Den rent sociala funktion som ett diskussionsforum kan ha för sina användare passar inte in i den bild informanterna har av hur artikelkommentarsgenren i första hand bör fungera.

Men jag menar på vår tidning, så är det så att ju mer allmängiltiga, alltså ju högre nivå artiklarna är på ju mindre funktion har kommentarerna mer än att det bara är ett allmänt snackerum. (Informant 1)

Orden "bara" och "allmänt snackerum" pekar mot att informanten inte uppfattar att det är den sociala funktionen som är viktig i artikelkommentarerna.

Resultaten i Singer et al.:s studie pekar, i likhet med mina resultat, huvudsakligen mot att deras informanter ser journalistiken, inte byggandet av ett community, som huvuduppgiften för en nyhetssajt.¹³²

När informanterna pratar om sina föreställningar om kommentatorerna framträder en bild av att nyhetssajtens artikelkommentarsfält har användare som kommenterar frekvent och som använder nyhetssajten som ett socialt forum. Dessa ”ständiga kommentatorers” bidrag till artikelkommentarsfälten värderas inte särskilt högt av informanterna, vilket citatet nedan illustrerar med informantens ordval ”menlösa”:

Och sen tror jag det finns de som bara, har ett behov av att göra sig hörda. De skriver ju oftast ganska menlösa kommentarer. Alltså bara, men, nämen bara känner att man har ett behov av att, tycka till, så att säga. (Informant 1)

En röd tråd som löper genom informanternas föreställningar om dessa människor är också att de är ensamma och socialt isolerade. Flera informanter har också bilden av att dessa personer har haft det svårt i livet på olika sätt, är besvikna på samhället och har låg social status, till exempel för att de varit arbetslösa under lång tid. Detta säger naturligtvis inte med något slags säkerhet någonting om vilka dessa personer faktiskt är. Det finns en parallellitet mellan informanternas uppfattning om att dessa användares bidrag inte anses givande för tidningen och deras föreställda låga status i samhället.

Redaktionen som språkstöd

En annan intressant aspekt som tas upp av några informanter är vilka möjligheter som finns kring att hjälpa läsare att formulera sig språkligt. Detta är något som är en del av insändargenren¹³³ men som inte följt med till artikelkommentarerna.

När jag jobbade på insändarredaktionen så ändrade man ju ofta i insändarna, man skrev rent dem och fixade till dem och sådär att det var ett normalt språkbruk, men det gör man ju inte på webben. Jag försökte göra det i början för flera år sedan men det var liksom helt ogjort för då gjorde man ingenting annat till slut. Så att håller den [*artikelkommentaren*] inte så åker den, då gör man ingenting åt det alltså det gör man inte. (Informant 3)

5.3.1 Diskussion

Gnisslig konvergens med historisk koppling

Artikelkommentarer framstår som en hybrid av insändargenrens krav på budskap och syfte i en enskild text och diskussionsforumets fokus på dialog och debatt i en aggregerad samling korta texter med olika avsändare.

På frågan om det finns någon egenskap som är utmärkande för artikelkommentarer svarar en informant:

Ja. Det är på nåt sätt friare än annat, eller folk upplever i alla fall att det är friare än annat. Det är väldigt mycket mindre frågor till en chat som inte har med ämnet att göra än kommentarer i en artikel, inte på alla artiklar, men det kommer ofta kommentarer som inte håller sig till sak till exempel, som bryter mot gränser. Man har en känsla av att vissa som kommenterar upplever att det är deras forum där de bestämmer. De reagerar starkt på att det finns någon annan som kan ta bort eller tycka till eller så. (Informant 9)

Informantens ordval ”*upplever att de bestämmer*” ovan illustrerar på ett bra sätt den bild av maktkamp som framträder i informanternas beskrivningar och resonemang om hur artikelkommentarer fungerar. En del av förklaringen till att maktkamp uppstår kan finnas i inneboende målkonflikter; i att nyhetsmedier och sociala medier har olika grundsyften. Marina Ghersetti skriver i anslutning till sin studie om sociala medier: ”Både svensk och internationell forskning pekar entydigt mot att sociala medier främst används för förströelse, och då i synnerhet för socialisation och social interaktion.”¹³⁴ Louis Leungs studie från Hong Kong påvisar en signifikant koppling mellan användargenererat innehåll och att tillfredsställa bland annat sociala behov.¹³⁵ Resultaten från denna studie vittnar om att artikelkommentarsfältens sociala funktioner inte med lätthet passar in i den professionella journalistiska strukturen och att informanterna värjer sig mot att allmän social interaktion tar plats på nyhetssajten. I artikelkommentarsfältens funktioner som sociala forum uppstår gnisslingar och sammanfogningsproblem i konvergensen mellan moderna nyhetsmedier och sociala medier. Detta överensstämmer med resultatet från andra studier om medborgarjournalistik.¹³⁶

Jag återkommer här till pyramiden som symbol för den offentliga sfären: Artikelkommentarsfälten på nyhetssajter framstår som en del av ett poröst tvärsnitt mellan pyramidens bas och mellersta del. Det som finns i artikelkommentarer är i regel allmänt prat från enskilda personer, men samtidigt publiceras pratet, om det inte stoppas av redaktionerna, på en nyhetssajt – men med mindre grad av redaktionellt urval och bearbetning än för insändare. Historisk forskning påminner oss om att det inte är första gången tidningar har sådana funktioner och att tvärsnittet varit poröst förut.¹³⁷ Det finns exempel på engelska och amerikanska tidningar som innehöll blanka sidor, där syftet var att läsaren skulle kunna skriva sina kommentarer innan hen skickade vidare tidningen till nästa läsare.¹³⁸ Ett exempel från svenska förhållanden är Patrik Lundells avhandling *Pressen i provinsen* som utifrån habermasiska idéer om den borgerliga offentligheten diskuterar svensk landsortspress under perioden 1750-1850. Lundell spårar en utveckling som går från att tidningen var ett organ som

läsarna genom egenhändigt skrivna texter använde som samtalsforum till att bli ett opinionsbildningsforum som främst var till för tidningsmakarna.¹³⁹

I ett övergripande perspektiv väcks här frågor om vem som tillåts ta plats i den offentliga sfären och vem som har makten att ge den platsen. I skrivande stund pågår fortfarande utformningen av reglerna för artikelkommentarsfälten som en ny plats för läsarnas/medborgarnas prat och detta sker bland annat genom de diskussioner och maktkamper om artikelkommentarfältens gränser för vad som platsar där som pågår mellan moderatorerna och de läsare som använder kommentarsfälten.

”Läskunnighetens” betydelse

Informanternas beskrivningar av hur redaktioner hjälper läsare med språkbruket i insändare, men inte användare med språkbruket i artikelkommentarer, anknyter till de frågor om läskunnighet (literacy) som kort berördes i teoriavsnittet. Peter Dahlgren skriver: ”Public speaking often correlates with power and cultural capital, and in the context of politically subordinate and/or culturally diverse groups, the imposition of an abstract, universalist ideal of deliberation can in fact be a very power-laden move.”¹⁴⁰

Genom att skriva en insändare kan en medborgare som har begränsade skriv- eller formuleringskunskaper få hjälp av redaktionen med att få sin sak att bättre passa in i den offentliga sfären. Detta kan ses som en liten hjälp till medborgaren att utveckla sina färdigheter för att delta i medborgerliga samtal. I artikelkommentarsfälten ger redaktionerna inte samma hjälp. Där kan istället medborgarens bristande förmåga att formulera sig på rätt sätt (t.ex. genom att hen argumenterar på ett alltför aggressivt sätt) medföra att hens uttalanden blir bortplockade. Utifrån den vikt som läggs vid en debatt på jämlika villkor i den deliberativa demokratin, är denna del av artikelkommentarsfältens sociala praktik problematisk ur ett normativt perspektiv. Den potentiella övningsplatsen för medborgerliga samtal hjälper inte till att utjämna skillnader i de resurser läsarna tar med sig dit.

5.4 Skitiga kommentarer – påhopp och rasism

Dahlgren poängterar att det inte bara är demokratiska röster, utan även t.ex. anti-demokratiska och rasistiska, som går att hitta på nätet.¹⁴¹ I det här avsnittet diskuteras artikelkommentarfälten i förhållande till den rasism och hårda debatten som informanterna beskriver finns representerade där. Likheterna i resultaten mellan Singer et al.:s och min studie är dessvärre slående: ”[...] [M]any of our interviewees said the greatest challenge posed by comments

stemmed from their low quality: Comments not infrequently contain defamation, incitement, abusive content, and even racism and hate speech.”¹⁴²

Som jag beskrivit i tidigare avsnitt är denna typ av kommentarer knutna till vissa typer av ämnen. Religion är något som ofta blir problematiskt hos Singer et al., vilket inte är något som framträdande i den här studien. Att det finns problem med kommentarer som är sexistiska är också något som lyfts av Singer et al.¹⁴³ Det här var också något som inte framträdde i intervjuerna för den här studien.

Reglering av samtalston

Informanterna beskriver att det är de lokala reglerna för nyhetssajten är de som oftast används i modereringen, vilket kan illustreras av det informant 2 säger: ”Den mest tillämpbara paragrafen i våra egna regler det är ju liksom allmän hyfs och en bra debattton. Det är ju det som vi hänvisar till oftast, för rena förtal eller rent hets mot folkgrupp, det får vi inte in speciellt ofta.” (Informant 2) Vad som håller måttet och vad som inte håller måttet ses huvudsakligen som en bedömningsfråga för redaktionen och är inte en fråga om att följa lagstiftning. Detta innebär att redaktionen reglerar och på så sätt utövar makt över vilka gränser det finns för den samtalston som ska gälla på nyhetssajten.

Informanternas beskrivningar av de problem som behöver hanteras hänger ihop med uttryck som att artikelkommentarerna ofta håller en hård ton, en för låg nivå och att de spårar ur eller ballar ur. När informanterna beskriver problem i artikelkommentarerna i allmänhet använder många av dem ord som skit, smuts och goja – symboler för sådant som man inte vill befatta sig med, som är totalt oönskat. Flera informanter menar att kommentarstrådarna ofta blir ”skitigare” eller håller lägre nivå ju längre tiden går.

Mänskliga portväktare

Informanterna beskriver att det är vanligt förekommande med hätska debatter i artikelkommentarerna och det ses som problematiskt. Detta kan jämföras med att flera informanter talar relativt positivt om att artikelkommentarer används för att uttrycka förbannade känslor under artiklar som handlar om exempelvis politiska skandaler – alltså när det är ämnet för artikeln som kommentatorerna är förbannade på.

[D]et är många som kommenterar som har en svart syn på samhället, och på andra människor och det är en hård ton och det är, jamen många som nedvärderar andra. Så det kan vara jobbigt på det sättet, samtidigt så kan det vara otroligt häftigt när det fungerar på ett bra sätt. (Informant 9)

Den dubbelhet inför modereringsarbetet som Informant 9 framför är ganska typisk för det informanterna berättar. De flesta har både positiva och negativa erfarenheter av att moderera artikelkommentarer.

Samtliga informanter beskriver att de känner obehagskänslor inför att jobba med de oönskade, aggressiva kommentarerna. Informant 3 jobbar inte längre på webbredaktionen och har därför ett dåtidsperspektiv på moderering: ”Till slut så blev man faktiskt nästan galen av att sitta och moderera kommentarer och läsa vad folk tycker och så vidare.” (Informant 3) Samma person beskriver också, i likhet med flera andra informanter, att hen blivit avtrubbad av att läsa stora mängder grova påhopp.

Och jag vet vi pratade om det på [nyhetssajten] att man blev lite, man blev avtrubbad. Till slut så blev det lätt att man blev så avtrubbad så att, det vi hade stoppat för tre år sedan nu gick igenom, för nu började vi bli så vana vid det. Och det var det var definitivt inte bra det var det inte. (Informant 3)

Citaten ovan påminner om det faktum att moderatorerna är människor med mänskliga känslor inför det de arbetar med. Singer och Ashman, som gjort intervjuer på redaktionen för *The Guardian*, beskriver liknande problematik och pekar på att redaktionsmedarbetarnas sätt att distansera det redaktionella arbetet från artikelkommentarstrådarna delvis handlar om en självbevaringsdrift.¹⁴⁴ Informant 3:s citat ovan tjänar också som en påminnelse om att moderering av offentliga samtal i första hand är en mänsklig, social praktik och inte något som ett regelverk i sig själv kan styra, även om de formella nedskrivna regelverken informerar den sociala praktiken. I Singer et al.:s studie finns exempel på att tekniska filter används som hjälp i modereringsarbetet¹⁴⁵, vilket inte är något som har framkommit i den här studien.

Rasism och grova ord

En del av det oönskade innehållet är uttalanden som informanterna tolkar som rasism.

I: Du pratade om att det har varit mycket rasism hur uttrycker det sig?

Ja det kan vara allt från, att folk är väldigt måna om att berätta om hur mycket det kostar kan det vara, och de ifrågasätter då liksom, egentligen kan det handla om vad som helst och så lyckas folk skylla eller dra in invandringen om det nu handlar om, en förskola som måste lägga ner så: ”Ja men hade vi inte tagit in X antal invandrare som kostar så här och så här och så här mycket” och är det brott så är det gärna liksom, ”Ja det är de jävla invandrarnas fel” och det kan handla om allt från insinuationer till rena grova påhopp som jag inte vill säga högt, rent ut sagt. För det kan vara väldigt, just det här när man tappar lite tron på mänskligheten nästan, för att det är så grova påhopp och det är, ja, det kan handla om flyktingbarn till exempel och ändå

så kan man skriva väldigt, väldigt hårda ord och väldigt grova påhopp. Och har det varit riktigt grovt så stänger vi av dem, då bannar vi dem. (Informant 8)

En annan del av det oönskade, skitiga innehållet är olika former av personangrepp och förolämpningar, vilket sker på flera olika sätt. Tre kategorier kan urskiljas. Jag vill igen understryka att detta endast säger något om hur informanterna ser på kommentatorernas syften och inte något om hur kommentatorerna själva ser på det.

Det första är att informanterna beskriver hur kommentatorer ger sig på varandra. ”[F]olk kastar skit på varandra i kommentarsfältet: ’Du är ju dum i huvudet, hur fan kan du tycka så, läs på idiot!’, så ungefär.” (Informant 9) Flera informanter uppfattar att vissa kommentatorer ägnar sig åt personangrepp och hätsk debatt som en mer eller mindre medveten taktik för att försöka skrämja bort andra kommentatorer.

Den andra kategorin är att personangreppen kan ske mot personer som förekommer i artikeln. Exemplet nedan gäller en misstänkt brottsling, men informanterna beskriver också hur bland andra brotts- och olycksoffer utsätts för personangrepp.

Om det är ett mord till exempel, vi har ju ett mord nu där det inte har fallit någon dom ännu, som är mot en ung kvinna i [Orten], där en man har förgripit sig på henne och strypt henne, det är vad åklagaren tror i alla fall, eller säger. Och alltså det blir ju mycket liksom att ”han ska dö” och ”han ska hängas” och ”han ska, skällas” och han ska, alltså ganska okonstruktiva kommentarer som inte ger nånting liksom (Informant 7)

Den tredje kategorin är att personangreppen sker mot moderatorerna och andra personer på redaktionen. Angreppen kan bero på det som står i artikeln, men också på att en kommentar blivit borttagen.

Strategin för att redaktionerna ska komma undan ”skiten” i kommentarerna och ”höja nivån” beskriver informanterna främst som en begränsning och insnävning av vad som släpps igenom, alltså genom att skärpa de regler för artikelkommentarerna som diskuteras i tidigare avsnitt.

När man talar om trollen

Många kopplar samman problemen med trollbegreppet. Informant 4 definierar troll på följande sätt vid förfrågan.

Det är dels personer som, står för kladdig graffitti helt enkelt, de som klottrade ner toaletterna på högstadiet och tycker det är kul, men vill egentligen inget mer än att säga en väldigt ful sak och se det tryckt helt enkelt. Dels finns det troll som faktiskt är inne för att förstöra en diskussion, som finner någon form av glädje i det och så finns det också den typen av troll som driver en agenda. (Informant 4)

Informanterna beskriver trollen i artikelkommentarerna som de som kommer med den oönskade skiten, smutsen och gojan. Trollen svärmar in på sidorna och skriver rasistiska kommentarer, trollen provocerar medvetet moderatorer och förolämpar sina medkommentatorer och trollen håller inte tyst och måste ha sista ordet. Trollen förstör, helt enkelt, artikelkommentarstrådar. Språkligt utgör trollmetaforen ett sätt att definiera ”de andra” och dessutom i termer som får dem att framstå som i det närmaste icke-mänskliga. En parallell kan dras till det relativt nya begreppet ”näthatare”. För ingen vill väl vara en hatare? Ingen vill väl vara ett troll?

5.4.1 Diskussion

Nyhetssajternas roll i samhällsdebatten

Intervjuerna visar att de diskussioner som pågår på nyhetssajterna inte alltid är trevliga eller ens demokratiskt orienterade. Förekomsten av denna typ av kommentarer är något som bekymrar och till och med blir ett arbetsmiljöproblem för informanterna i deras arbetsvardag.

Redaktionerna för nyhetssajterna fungerar här som ett slags filter för debatten i samhället, där försök görs att moderera bort bland annat rasism och grova påhopp. Denna moderatorsfunktion kan också ses som en form av ansvarstagande för att upprätthålla lagen, samt ett sätt för att skydda nyhetssajtens anseende.¹⁴⁶

Intressanta frågor att ställa sig, inte minst för den medie- och kommunikationsvetenskapliga forskningen är vad som kännetecknar samtalstonen: Var går gränserna för debatten i artikelkommentarstrådarna på Sveriges olika nyhetssajter? Vad kännetecknar det material som tas bort, såväl i artikelkommentarstrådar på nyhetssajter som i andra kommentarstrådar, till exempel på sociala nätverkssidor? Sanna Trygg konstaterar att vare sig Svenska Dagbladet eller The Guardian har några data över de artikelkommentarer som raderas. Hon konstaterar: “Since no data exists, it is hard to examine what sorts of comments are being deleted and to reflect upon what the effects of these absent opinions are.”¹⁴⁷

En normativ diskussion om gränser för vem som inkluderas

Jag vill poängtera att jag liksom Dahlgren, Lloyd och Gutmann och Thompson med flera inte menar att det finns någon plats i det demokratiska, medborgerliga samtalet för diskriminerande agendor sett ur en normativ synvinkel. Men de finns ändå i den sociala praktiken¹⁴⁸ och vi måste förhålla oss normativt även till dem. Att en person som i sitt dagliga arbete måste sortera bort inlägg som gör att denna person tappar tron på mänskligheten (se citat ovan), påvisar en

verklighet där diskriminerande och anti-demokratiska agendor de facto förs i de forum som används för samtal medborgare emellan.

Som jag nämnde i teoriavsnittet ser jag en brist i teorier som kan hänföras till idéer om deliberativ demokrati, nämligen att det saknas resonemang om strategier för att hantera odemokratiska praktiker. Människor som hyser odemokratiska åsikter är, även om de benämns som till exempel troll, fortfarande medborgare i formell mening och de har till exempel möjlighet att starta eller rösta in främlingsfientliga partier i de formella demokratiska organen. Jag menar att det offentliga medborgerliga samtalet också måste syfta till att få människor, som har åsikter och röstar utifrån en uppfattning om att alla grupper av människor inte är lika mycket värda i ett samhälle, att ansluta sig till den grundläggande demokratiska värderingen att alla är lika mycket värda. Det är dock tveksamt om artikelkommentarsfälten, såsom de fungerar nu, är rätt plats för detta.

5.5 Lobbyism/Agendor

Informanterna beskriver att det förekommer lobbyism i olika frågor i nyhetssajternas kommentarsfält. De beskriver fenomenet som en del av en bredare nätaktivism där grupper driver olika agendor. Lindquist beskriver samma fenomen och konstaterar att ”Detta är inte något nytt fenomen isolerat till internet. Papperstidningens insändarsidor har i alla tider fått texter med falska avsändare insända till sig.”¹⁴⁹ Singer et al.:s studie visar att ”förklädd” politisk lobbyism i användargenererat innehåll är ett fenomen som förekommer också i andra länder.¹⁵⁰ I deras studie beskrivs att redaktionerna har vissa modereringsregler för ändamålet: “The principle of even-handed political coverage means comments instigated by political parties will similarly be barred.”¹⁵¹ Bland deras informanter fanns också en oro för reklam och kommersiella budskap, vilket inte var någon framträdande bland informanterna för den här studien.

Informanterna beskriver att de upplever att det finns många exempel på främlingsfientliga lobbygrupper som på olika sätt och på olika nivåer driver agendor i tidningarnas artikelkommentarsfält. De beskriver även andra agendor och lobbygrupper, till exempel runt vindkraftsutbyggnad och Israel-Palestina-konflikten. Men den främlingsfientliga lobbyen är den som tydligast utkristalliserar sig i intervjuerna.

De frågor som förknippas med främlingsfientliga agendor är bland annat konkreta frågor såsom debatten om ensamkommande flyktingbarn, men framförallt kopplar informanterna den

främlingsfientliga lobbyverksamheten till det politiska partiet Sverigedemokraterna, vilket samtliga informanter utom en explicit berättar om.

En informant berättar om ett självupplevt, konkret exempel som väl illustrerar fenomenet.

Handlar det om Sverigedemokrater till exempel, så verkar det finnas ett rätt så starkt signalsystem liksom inom datorvärlden att de skickar vidare till varandra i olika forum eller sajter att här pratar de om Sverigedemokraterna gå in och visa att vi är de som styr debatten. Det kan handla både om Sverigedemokrater och så men det kan även handla om mer extrema åsikter. Där de då samlas och då kommer det läsare eller folk som kanske aldrig är inne och läser [Tidningsnamn] eller [Tidningsnamn] annars. Under några dagar så kommer det en massa, massa läsare och är inne och kommenterar och skriver och får det att låta som att det här är den åsikten som är den starka i Sverige, och sen försvinner de iväg nån annanstans, så det kommer som en flock, kommenterar jättemycket och försvinner iväg. Vi hade nån artikel, det är några månader sedan nu, vad var det den handlade om? Om det var invandringskostnader eller om det var ensamkommande flyktingbarn? Men vi hade aldrig, jag vet att jag var inne på helgen på sajten och jag minns att, vi har en sån där läsartopp som visar att ja, vilken som är mest läst, kommenterad, delad och så. Och det här var en artikel som ändå var några dagar gammal, och så ligger den i topp och då förstår jag nu är det fara å färde och då går jag in och då hade det kommit in över hundra kommentarer och så mycket har vi aldrig haft här, vi har kanske max tjugo liksom. Och det blir den mest lästa den månaden eller den veckan, och det kommer läsare som man inte, här känner man ändå igen många av dem som är inne och kommenterar, men det är liksom läsare från överallt ifrån som då har varit inne och efter två dagar så dras det vidare och då försvinner det. Så då går jag in och modererar på helgen just för att då måste vi in och rensa. (Informant 8)

Informantens ordval om att ”nu är det fara å färde” och ”då måste vi in och rensa” konnoterar till det redaktionella viet som har en uppgift som portvaktare för nyhetssajtens plats i den offentliga sfären.

Informanterna har en bild av att lobbygrupper, särskilt de med en främlingsfientliga agenda, väljer att agera på nyhetssajterna för att de utgör platser som många människor besöker och läser (minns mitt resonemang ovan om det porösa mellanskiktet i pyramiden). Syftet med lobbyismen antas av informanterna bland annat vara att grupperna ska verka större än de egentligen är, vilket kan illustreras av nedanstående citat:

I: Varför tror du att de vill driva det hos er? För att vi är den största tidningen i regionen och har störst antal läsare. [---] De som har den här agendan, väldigt många av dem skriver väldigt mycket kommentarer om detta över hela webb-Sverige. Det är ganska få andra politiska riktningar som gör på samma sätt. Ingen alls tror jag. (Informant 4)

5.5.1 Diskussion

Demokratiska praktiker

En följd av det som händer om vissa lobbygrupper, men inte andra, försöker göra artikelkommentarsfälten till sina arenor, förutsatt att informanternas föreställningar om vad som händer stämmer i någon mån, är att de diskussioner som syns där blir snedvridna utifrån hur den verkliga opinionen ser ut.

Om artikelkommentarsfälten illustrerar en snedvriden bild av hur stor andel av en tidnings läsare som står för främlingsfientliga åsikter, så riskerar det att få en normaliserande effekt på att främlingsfientliga agendor får en plats inom medborgerliga samtal. Detta sker genom att de sociala strukturer och regler som finns med tiden förändras av de aktörer som producerar och reproducerar dem.

Hur löser man problemet med att vissa kan se till att synas och höras mer än andra utifrån idéer om en deliberativt samtalande demokratiskt samhälle? Inom den formella politiken och även till exempel inom ideell föreningsverksamhet används vid behov mötesformalia, såsom första- och andratalarlistor och begränsad talartid, för att inte enskilda personer eller organisationer ska kunna dominera diskussionen. Gutmann och Thompson trycker på behovet av moderering i formella deliberativa forum för att alla perspektiv ska få en rättvis behandling.¹⁵² Dobson för liknande resonemang.¹⁵³

Men hur ska man göra i ett forum som artikelkommentarsfältet, som inte är formellt, utan ett forum för de spontana och informella medborgerliga diskussioner - som kan ses som ett slags övningsplatser inför de formella demokratiska forumen? De är semi-offentliga platser. Är det rimligt att där kräva att alla perspektiv lyfts fram vid samma tillfälle, eller riskerar det att strypa den spontana diskussionen? Och var går gränserna mellan att uttrycka åsikter och att driva en kollektiv agenda? Jag menar att det här är en angelägen frågeställning angående medborgerliga samtal som behöver diskuteras vidare inom den normativa forskningen.

5.6 Det medborgerliga samtalet på nyhetsajten

Föremålet för detta sista avsnitt i analysen är de normativa värden som informanterna kopplar till syftet med artikelkommentarerna.

Lokala snackisar

Enligt samtliga informanter är det ämnet för artikeln som avgör om den blir kommenterad eller inte, när kommentarsfunktionen väl är påslagen. Det som engagerar och berör människor i

vardagen är det som kommenteras mest. Sådana ämnen benämns av flera informanter som ”snackisar”. Det exempel på flitigt kommenterat ämnesområde som återkommit i flera intervjuer är lokalpolitik av det mer praktiska slaget, särskilt sådana ämnen där man tydligt kan vara för eller emot. Att det är just lokala frågor som engagerar är inte särskilt förvånande med tanke på att samtliga informanter är verksamma på lokala dagstidningar, vilket naturligtvis påverkar resultatet. Informanterna beskriver den viktiga funktion kommentarerna kan få vid lokala frågor av större dignitet. Två exempel får illustrera detta:

Ja och under [namn på rättegång] gjorde vi också det [*informanten syftar på att plocka in kommentarer i tidningen*], för det var ju en rättegång som var här och som var bevakad av alla Sveriges medier i princip, det var ju stormning till [Orten], då valde vi också att ta in kommentarer för då hade folk väldigt mycket att säga. (Informant 7)

När det [*informanten syftar på en förläggning för flyktingar och ensamkommande flyktingbarn*] var det stora samtalsämnet i hela Sverige och vi var ledande tidning på utgivningsorten så var vi väldigt angelägna om att ha minst ett kommentarsfält på ämnet öppet i alla fall under de första dagarna när diskussionen var het. Så det finns vissa, ibland vissa tillfällen när man är mer angeläget, och då kan man bestämma att OK nu måste vi lägga extra resurser på att klara av att styra den här diskussionen. (informant 9)

Ovanstående citat är exempel på när artikelkommentarsfälten beskrivs som en plats där läsare kan, förutsatt redaktionens medgivande, genom att kollektivt debattera och diskutera ett ämne visa att en fråga är viktig för den lokala allmänheten och bidra till att ett ämne hålls kvar på agendan. Informanterna visar här också att man i speciella fall tycker att den lokala diskussionen på nyhetssajten är så betydelsefull att funktionen slås på även för ämnen som i vanliga fall inte skulle ha artikelkommentarer (i citaten ovan brott och frågor som berör invandring).

Männens arena?

Samtliga informanter utom en framför uppfattningen att män är överrepresenterade i nyhetsartiklarnas kommentarsfält. Flera informanter menar dock att könsbalansen är beroende av ämnet för artikeln.

Jag upplever att vi har väldigt mycket mer män i våra kommentarsfält. Sen vet man ju inte eftersom folk har pseudonymer och sådär eller nick, men det känns ofta så. Jag vet inte varför men, eller det kan ju vara ett allmänt, större behov av att göra sig hörd kanske men. Det kan också vara vilka ämnen vi skriver om, att de berör mer, män. Det kan man ju tänka eller för att vara självkritisk kan man tänka att det kan ju vara så, att tidningarna fortfarande vänder sig emot i hög grad till män. Och det är ju väldigt olika också vad det är för typ av ämne. Men generellt så känner jag att vi har nog fler män som kommenterar. (Informant 1)

Informanten har alltså generellt en bild av att aktörerna i artikelkommentarerna huvudsakligen är män, hen upplever och känner detta vilket måste tolkas som en lägre grad av säkerhet. Huruvida detta stämmer eller inte för de nyhetsajter som ingår i studien går inte att bevisa utifrån denna empiri, men också själva föreställningen om att artikelkommentarer är en plats där könstillhörighet är en viktig faktor påverkar idén om vem som tar plats i det offentliga samtalet. Bergström skriver om en undersökning av svenska förhållanden som visar att fler män (10%) än kvinnor (6%) anger att de någon gång kommenterat en nyhetsartikel, krönika eller journalistblogg. Det är också fler män (35%) än kvinnor (29%) som anger att de någon gång läst andras kommentarer till artiklar.¹⁵⁴

Informanternas normativa föreställningar

Informanternas resonemang kring syftena och värdena med artikelkommentarer kan delvis hänföras till värden för tidningsprodukten i sig – man vill ha en kontakt med sina kunder angående det man erbjuder och man vill att de engagerar sig. En av informanterna uttrycker det såhär: ”Man vill alltid ha läsarnas, speciellt som tidning, man vill alltid ha en respons från läsarna, gör man en bra grej eller inte och kommentarerna är rätt bra på det.” (Informant 5) Ett par av informanterna beskriver också att en anledning till att ha artikelkommentarer är ett sätt att föra in en del av de diskussioner som alltid funnits i samhället om tidningens artiklar och ha dessa på ett forum som tillhör tidningen.

Det normativa värde som tydligast förs fram av informanterna är att artikelkommentarerna ska ge eller tillföra någonting till läsoplevelsen av en artikel. Detta något beskrivs med ord som konstruktivt, vettigt och sakligt.

Informanterna kopplar också artikelkommentarerna till värden för allmänheten och den bredare samhällsdebatten, dock huvudsakligen fortfarande kopplat till tidningens funktion i samhället. Artikelkommentarerna ska ge läsarna möjligheten att komma till tals, att dela med sig av sina åsikter och erfarenheter, särskilt angående aktuella frågor. Detta ses som ett sätt att skapa en öppen diskussion, bredda debatten och ge fler infallsvinklar och perspektiv från fler personer på ett ämne, något som ligger nära traditionella värden inom journalistiken. Ett uttalande från en av informanterna får illustrera den spänning som här finns mellan läsarnas behov av att uttrycka sig och tidningens röst:

Det ligger ju i betraktarens öga såklart men det är nånstans att vi vill visa nånstans hur diskussionen har varit och bredda den såklart. Det är därför vi vill ha artikelkommentarer också nånstans, att vi vill fortsätta diskussionen och se ifall det finns andra infallsvinklar och hur, andra människor ser på den här saken. Ja det fria ordet på nåt sätt liksom. Fast det

är ju inte helt fritt heller eftersom vi styr det på nåt sätt men men hyfsat fritt är det ju.
(Informant 7)

Det är värt att notera att informanten använder orden ”vi vill fortsätta diskussionen”, som syftar på tidningen och inte refererar till att det är läsarna själva som ska få fortsätta diskussionen på nyhetssajten.

5.6.1 Diskussion

Det lokala digitala torget

I ”snackisarnas” dynamik mellan kommenterande läsare och nyhetstidning syns något som potentiellt utgör artikelkommentarfältens kärnfunktion som medborgerlig samhällsfunktion. Informanterna uttrycker här att de har ett ansvar för att allmänheten (medborgarna) kommer till tals eftersom man identifierar tidningen och dess nyhetssajt som det viktigaste lokala forumet. Artikelkommentarerna blir här en kanal för samtal om och reaktioner på pågående händelseförlopp som låter fler röster komma till tals än vad som är möjligt på en insändarsida.¹⁵⁵ Singer et al.:s studie påvisade också att informanterna såg mer positivt på medborgarjournalistik kopplat till lokala frågor.¹⁵⁶

I fallet med ”snackisarna” kan en liten glimt av artikelkommentarer som en fungerande övningsplats för medborgare att diskutera politiska frågor i demokratisk anda anas. Artikelkommentarerna får här ett tydligt syfte kopplat till tid, rum och kontext.

För att åter anknyta till den normativa forskningen och särskilt Dobson och den dialogiska demokratin, är det emellertid intressant att notera hur lite informanterna pratar explicit om lyssnande. Det handlar om att folk och allmänhet ska få komma till tals, uttrycka sin åsikt och mening, men vem som förväntas lyssna på rösterna framträder inte tydligt. Syftet med artikelkommentarerna är på så sätt oklart – är det att medborgarna ska prata med varandra, med tidningen eller att de ska nå fram till samhällets makthavare? Eller är det en kombination av alla tre eller något helt annat? Här finns något som är värt att studera vidare såväl på ett normativt som ett empiriskt plan.

En manlig sfär?

Informanterna har föreställningen att männen dominerar kommentarsfälten. Den offentliga sfären och det offentliga samtalet är redan förut behäftat med starka föreställningar om att det är och framförallt har varit en manlig angelägenhet.¹⁵⁷ Informanternas intervjusvar bidrar till att reproducera denna föreställning.

Diskrepans mellan forskningens normativa föreställningar och praktiken

Informanterna associerar i allmänhet inte artikelkommentarer till något som har en medborgerlig funktion förrän frågor om detta introduceras i slutet av intervjun (ett medvetet val, se metodkapitlet). En fråga som ställdes var ”Har artikelkommentarerna någon betydelse för läsarna som samhällsmedborgare?” Svaren upplevdes i flera fall som konstruerade för situationen, och innehöll ord som kanske och andra markörer för att informanterna var osäkra. Singer diskuterar ett liknande resultat i deras internationella studie, “Our interviewees also gave a nod to the civic potential of participatory journalism, though most considered it in the relatively narrow context of the democratization of news (or of the newspaper itself) rather than as a central component of democratic society in general.”¹⁵⁸

En sammanfattning av resultatet från många studier, inklusive den här, av det användargenererade innehållets koppling till idén om en aktiv diskuterande allmänhet, är att det inte riktigt finns i verkligheten.¹⁵⁹ Det framgår av flera empiriska studier att det främst är den professionaliserade journalistikens strukturer och normativa föreställningar som informerar användningen av det användargenererade innehållet på nyhetssajterna.¹⁶⁰

Jönsson och Örnebring identifierar en paradox för användargenererat innehåll på nyhetssajter ”UGC represents *both* an empowerment of citizens *and* an ’interactive illusion’: the paradox being the institutional and organizational logic of mainstream media [...]” och konstaterar att rollen som konsument dominerar över rollen som medborgare.¹⁶¹ Vujnovic diskuterar de potentiella farhågorna med dessa ”falska” medborgerliga platser:

In other words, if users’ sense of community engagement or connection through the spaces provided by their media ultimately proves false, then the democratic function of those spaces would be relegated to insignificance. Online user spaces would become a means to encourage people to feel they are part of one thing – a civic community – when the reality is that their primary role is to be part of something quite different, a commoditized media culture with a Web 2.0 upgrade. [---]

Journalists and users share the responsibility for resisting that option and for creating the truly democratic spaces that can effectively counter it.¹⁶²

Vujnovic lägger ansvaret på journalister och användare. Joyce Y.M. Nip konstaterar i samband med en liknande diskussion: ”The goals of public journalism can be achieved only if the value of involving the public in deliberative democracy guides news practice.”¹⁶³ Jag vill komplettera med att lyfta forskningens roll. Diskrepansen mellan den normativa forskningen och de empiriska resultaten väcker frågor. Viktiga frågor är: Varför har vi letat efter det som inte finns? Varför fortsätter vi leta? Vad är det som gör att vi tror att vi kanske kan hitta denna diskuterande

allmänhet? Om föreställningarna om de medborgerliga deliberativa samtalen inte är framträdande bland aktörerna i strukturen, hur skulle de då, sett genom struktureringssteorins övergripande glasögon, på ett avgörande sätt kunna reproducera strukturen på ett sätt som närmar sig de deliberativa idealen?

Även forskningen finns i den sociala praktiken, i strukturer där man använder sig av regler och resurser. Svaret på frågan om varför vi fortsätter leta ligger kanske i att forskningens samtal om de här sakerna nu pågått i flera decennier.¹⁶⁴ Mina litteraturstudier pekar mot att Jürgen Habermas normativa teorier och efterföljande diskussioner om de medborgerliga samtalen ingår i den kanon man förväntas ta till sig inom detta forskningsfält. Singer konstaterar till exempel: "We all have grand ideas about what a free and open discourse should look like. Most of the time, though, it doesn't look like that at all."¹⁶⁵ Singers "vi" syftar med stor sannolikhet på det vi som läser boken, vilket, eftersom det är en forskningsstudie, bygger på ett bildligt rum situerad i en akademisk kontext där normativa tankar om medborgerliga samtal är något som tas för givet.

När studier av den sociala praktiken inte motsvarar det den normativa forskningen tar upp väcker det frågor om det finns forskning " däremellan" som behöver göras – till exempel studier av journalistikens strategier för förändringsarbete, eller studier av om och på vilket sätt den normativa forskningen om deliberativ demokrati ingår i journalistikutbildningar. Det är viktigt med självreflektion: att ta ett steg tillbaka och fundera över vilken forskning som görs och varför den görs.¹⁶⁶

6. Avslutande diskussion och förslag på framtida forskning

6.1 Avslutande diskussion

Sett i förhållande till den normativa forskningens diskussioner om deliberativ demokrati och därtill relaterade begrepp framstår artikelkommentarsfälten utifrån mina analysresultat visserligen som platser för prat medborgare emellan, men som övningsplatser för demokratiska samtal med deliberativa förtecken är värdet mycket tveksamt.

Resultaten visar, i likhet med ett flertal andra studier, att informanterna huvudsakligen använder arbetssätt kring artikelkommentarerna hämtade från en traditionell journalistisk struktur, som därigenom främst reproduceras snarare än förändras. Urvalet av vad som ska finnas och diskuteras på nyhetsplats ses som en redaktionell fråga. Informanterna kopplar inte

artikelkommentarsfält till frågor om medborgarskap och demokrati i någon högre grad, förutom i förhållande till dagstidningens roll i att representera allmänhetens röst. Artikelkommentarer på nyhetssajter bör på grund av detta snarare förstås som en del av en tidningsprodukt än som ett offentligt debattforum med mer generella demokratiska förtecken. När det gäller de stora nationella dagstidningarna lägger dessa dessutom ut modereringen av artikelkommentarsfälten på ett externt företag (se appendix A om företaget Interaktiv Säkerhet), vilket ytterligare ökar avståndet mellan tidningsredaktion och läsare.

Nyhetssajternas artikelkommentarer kan alltså förstås som mervärdesfunktioner knutna till massmedieprodukter på en marknad. Detta samexisterar emellertid med nyhetssajternas funktioner som delar av en offentlig sfär. Den potential Internets tekniska lösningar erbjuder för att skapa en bred, livaktig demokratisk debatt som så många, inklusive forskare, hoppats på, har inte tagits tillvara i artikelkommentarerna. Åtminstone inte på ett sätt som syftar till att bejaka de medborgerliga samtalen och demokratin som sådan, utan på ett sätt som syftar till att bevaka dagstidningens plats i den mellersta del av den symboliska pyramid jag med hjälp av Dahlgren använt för att illustrera de olika nivåerna i den offentliga sfären.

Konsekvensen blir att dessa samtalsforum inte utformats på grundvalar av vad som skulle vara bästa formen för att arrangera en bred politisk debatt, där medborgare får möjlighet att på en offentlig arena i deliberativ demokratisk anda pröva sina argument mot varandra. Det är andra, kommersiella och mediologistiska, regler som styrt i jakten på material, status och läsare. Inom den normativa forskningen om deliberativ demokrati har det höjts kritiska röster om att medierna inte är lämpliga platser för deliberativa demokratiska samtal. Efter denna studie är jag mer benägen än förut att ge kritikerna rätt. Här har nyhetssajter och andra massmedier till stor utsträckning brustit i sitt ansvarstagande. En bild framträder av ett slags chimärt offentligt debattforum, där det som utlovas inte är det som eftersträvas i praktiken.

Massmedier och särskilt tidningar och nyheter är alltså en viktig del av och förutsättning för den offentliga sfären. Svenska dagstidningar på Internet har en stor och stabil läsekrets¹⁶⁷ och har stor betydelse för hur medborgare informerar sig och agerar i det offentliga rummet. Empirin för den här studien samlades in 2011. När denna text skrivs är det 2016 och en hel del utveckling har ägt rum när det gäller nyhetssajter och sociala medier. Artikelkommentarer är idag inte lika vanligt förekommande på själva nyhetssajterna som de var 2011.¹⁶⁸ En del sajter, såsom *Norrköpings Tidningar*, har valt att helt ta bort kommentarsfälten på nyhetsartiklar. Motiven för beslutet är bland annat att de präglas alltför mycket av en liten grupp användare,

som använt forumet för påhopp och hat. För den debattsugna hänvisas bland annat till tidningens konto på Facebook.¹⁶⁹ De portväktande tidningarna har minskat den öppna glipan i porten till själva nyhetssajterna, bromsat konvergensen mellan traditionella och sociala medier och gjort gränserna tydligare mellan platserna för nyheter och för samtal om nyheter. På så sätt har möjligheterna till potentiella gemensamma samtalstorg kopplade till nyheter minskat.

Kommentarsfälten består emellertid som fenomen och de är många – men dessa semi-offentliga diskussionsplatser verkar i allt högre grad ha flyttat in på de sociala medierna, som användes av betydligt fler svenskar och under längre tid per vecka 2015 än 2010.¹⁷⁰ Vi kan idag kommentera nyhetsartiklar som till exempel vi själva, våra bekanta eller nyhetssajter delar på sociala nätverkssajter såsom Facebook. Dessa webbplatsers logaritmer och användarregler sätter tillsammans med lagstiftning gränserna när vi har möjlighet att själva välja våra källor och redigera våra egna kommentarsfält under bland annat de artiklar vi delar. Det är idag helt normalt att som privatperson inför hundratals eller tusentals potentiella läsare uttrycka sina åsikter om eller reaktioner på någonting, må det vara ens vänners semesterfoton, den nya sortens kex eller de senaste nyheterna om pågående krig eller lokalpolitik. Kommentarsfälten som sådana blir allt tydligare en genre med sin egen inneboende semi-offentliga logik, där vi agerar som privatpersoner fast vi är medvetna om att många kan se vad vi gör. Massmedierna, liksom andra kommersiella och offentliga aktörer, använder sig av denna utveckling för att marknadsföra sina produkter och generera trafik till sina webbplatser.

De sociala nätverkssidorna är platser där det pågår full aktivitet i det porösa tvärsnitt mellan basen och den mellersta delen i den symboliska offentliga pyramid som jag tecknade i analysen. Är denna semi-offentliga del i pyramiden här för att stanna? Vem har ansvaret där? De som tillhandahåller tjänsterna har ett stort ansvar, men också de medborgare som väljer att använda dem. Det man väljer att dela och säga inför hundratals andra har en annan dignitet än det man muttrar för sig själv. De medborgerliga samtalen på de sociala nätverkssidorna håller för närvarande på att hitta sina strukturer genom att användarna och de aktörer som tillhandahåller dem med struktureringsteorins förklaringsmodell ”jobbar på”. Regler och resurser för att verka där är för närvarande under utveckling. Det framstår som avgörande för det offentliga sfärens utveckling att vi sköter dessa diskussioner på ett bra sätt, särskilt när vi pratar om politik. Vad är lek och vad är allvar? Ska det vara OK att ”trolla” och låtsas ha kontroversiella åsikter för att provocera fram reaktioner för sitt eget höga nöjes skull? Ska det vara OK att uttrycka sina fördomar semi-offentligt utan att ta ansvar för konsekvenserna? Gränserna mellan privat och offentligt framstår som mer suddig än på väldigt länge.

Den deliberativa demokratiska modellen blir allt mer aktuell att förhålla sig till i praktiken när det allmogliga pratet människor och medborgare emellan tar allt större plats i den offentliga sfären och påverkar samhället på olika sätt. Det digitala offentliga rummet framstår som mer differentierat och splittrat 2016 än 2011. Det verkar som att det under perioden blivit allt lättare att stanna kvar i "sin" offentliga bubbla, där de egna valen och preferenserna speglar det digitala offentliga rum man vill se och där man kan diskutera med dem som man valt att vara digital vän med.¹⁷¹ Konsekvensen kan bli att medborgare från olika samhällsgrupper får lägre förståelse för varandras verkligheter eftersom de saknar mötesplatser. Det behövs normativa diskussioner och resonemang om huruvida vi kan utveckla strukturerna och genom de sociala medierna hitta fungerande allmänna plattformar för diskussioner om viktiga politiska frågor.

Genom mina deskriptiva frågeställningar har jag fått tillgång till ett empiriskt material som utförligt redogör för hur modereringen av artikelkommentarer genomfördes på de redaktioner där informanterna arbetade. Jag har diskuterat trubbigheten i de samtalsledningsverktyg som används, där urvalskontroll och disciplinära åtgärder dominerar. Analysen visar också att dessa kontrollåtgärder regelbundet ifrågasätts av läsare som tar kontakt med redaktionerna. Deras kritik och redaktionernas argument kan kopplas till centrala demokratiska begrepp såsom yttrandefrihet, censur och tryckfrihet. Dessa sätt att hantera kommentarsfält består och SOU:n *Integritet och straffskydd* förespråkar att ytterligare skärpa lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor (BBS-lagen), där det legala ansvaret för tillhandahållaren av ett forum alltså består i att ta bort det olagliga.¹⁷² BBS-lagen fyller ett viktigt syfte, men vi måste också fråga oss om det finns potential att utveckla andra genrer i det semi-offentliga digitala rummet, som skapar bättre förutsättningar för demokratiska samtal. Kommentarsfälten saknar en vettig samtalsledningsfunktion. Formen i sig med sitt fokus på disciplinåtgärder bidrar till en brist på lyssnande och ger dåliga förutsättningar för att kunna leda diskussioner där deltagarna kan argumentera med sina meningsmotståndare om komplexa samhällsfrågor på ett vettigt sätt. Konsekvenserna är att vi nu har en vanlig genre för offentliga samtal där det gäller att skrika högt för att göra sig hörd och där de som inte har med sig tillräckliga kommunikativa resurser riskerar att stängas ute. Det ger inte en bra grund för en övningsplats för deliberativ demokrati som bör präglas av lika förutsättningar för deltagande, lyssnande till argument och tolerans gentemot meningsmotståndare.

Det finns en pågående debatt om de negativa konsekvenserna av att man på nätet kan vara anonym och gömma sig bakom ett alias eller en falsk identitet och på så sätt missbruka anonymiteten för att undgå ansvar för det egna agerandet. Jag menar att vi bör vara mycket

försiktiga med att kräva att man berättar exakt vem man är för att få uttrycka någonting offentligt. Begrepp som källskydd och meddelarfrihet står för viktiga demokratiska rättigheter. Anonymiteten ger medborgarna verktyg för att ifrågasätta maktstrukturer, på gott och ont. Däremot finns relevanta frågor att ställa om straffansvar, bland annat när det gäller lagbrott som sker via Internet, vilket nyligen gjorts i SOU:n *Integritet och straffskydd*.¹⁷³

Jag menar att det alltså finns demokratisk potential i det digitala offentliga rummet. Som exempel kan nämnas informanternas beskrivningar av diskussioner runt lokala viktiga händelser, så kallade ”snackisar”, som exempel på då artikelkommentarsfälten fått ett tydligt syfte och kan fungera som digitala lokala samtalstorg faciliterade av tidningarnas redaktioner. Men handen på hjärtat – potentialen håller på att drunkna och sköljas undan av det som ingår i det numera etablerade begreppet ”näthat”.¹⁷⁴

Samhällsdiskussionen om ”näthatet” har varit ständigt aktuell under perioden 2011-2016. Människor, särskilt kvinnor, som offentligt uttrycker sig, vittnar om hur de utsätts för hot och kränkningar, såväl på Internet som på andra sätt.¹⁷⁵ De som uttrycker sig kritiskt om patriarkala strukturer verkar vara särskilt utsatta.¹⁷⁶ Kommentarsfälten är starkt förknippade med näthat och det finns flera svenska rättsfall som bygger på konkreta händelser i kommentarsfält.¹⁷⁷ Resultaten från den här studien, liksom från många andra studier i Sverige och andra länder, visar att de som modererar kommentarsfält på nyhetssajter upplever att de är fulla av problematiskt material såsom hot, aggressivt språk och inte minst rasism. Detta verkar dessvärre ha blivit en del av kommentarsfältsgenrens inneboende struktur när det gäller diskussioner om framförallt politiska frågor, även om till exempel tidningarnas nyhetssajter har försökt skydda sina egna forum genom regler om god ton och allmänt hyfs. Att inte tillåta exempelvis rasism, kvinnohat och verbalt våld på en nyhetssajt är ett sätt att skydda det egna varumärket - men det är också ett sätt för tidningarna att, på laglig grund, ta ställning i grundläggande demokratiska frågor. Mina analysresultat, där informanterna vittnar om hur framförallt främlingsfientliga lobbygrupper använder sig av artikelkommentarsfälten, pekar mot att det finns aktörer som använder dem i en medveten strategi för att utöva dominans och visa att de är de som bestämmer över genren och att deras åsikter är de som gäller.

Den ständiga närvaron av bland annat rasism, sexism och verbalt våld i det offentliga rummet får betydelse för vad vi förväntar oss av samtal medborgare emellan. I förlängningen pekar en fortsatt utveckling i denna riktning mot en offentlighet som präglas av en alltmer uppskruvad och hätsk debatt och där strategin att skrika högt och provocera fungerar för att göra sig hörd.

Våld och hård jargong är framförallt maskulint kodat. Det är framförallt kvinnor som råkar ut för hatkampanjer på nätet. Den utveckling som sker i bland annat kommentarsfälten kan tolkas som en del av en strategi för att ”remaskulinisera” det offentliga rummet och signalen är att röster som ifrågasätter den partiarkala kulturen, där den vita mannen är norm, inte ska få höras. Våldet och kränkningarna normaliseras och sipprar in i den politiska vardagen. Tre av tio förtroendevalda politiker uppgav att de under 2014 utsatts för trakasserier, hot eller våld enligt BRÅ:s rapport. De politiker som var aktiva i sociala medier var särskilt utsatta. Rapporten visar att de utsatta politikerna som motstrategi väljer att censurera sig själva.¹⁷⁸ Som medborgare lär vi oss att det finns risker med att synas och det kan kosta att synas – särskilt om man uttalar sig normkritiskt. I förlängningen kommer detta att allvarligt skada vårt förtroende och respekt för det medborgerliga politiska samtalet och för varandra som medborgare. På sikt hotas strävandet mot det öppna jämställda demokratiska samhället. De deliberativa demokratiska idealen om de fria och likvärdiga diskuterande medborgarna slås i spillror av ständigt närvarande hot och våld. Det är dags att sluta externalisera denna problematik genom att skylla på ”nättrollen” och dags att göra något åt ett växande samhällsproblem. Den tolerans för meningsmotståndare och fokus på icke dömande lyssnande som den vidareutvecklade normativa forskningen om deliberativ demokrati lyfter fram känns långt borta – men samtidigt mycket aktuellt som något att sträva efter. Här kan den fortsatta normativa forskningen om de medborgerliga samtalen ge ett viktigt bidrag. Men den måste i så fall våga se sanningen i vitögat och hantera den oroande utvecklingen i samhället där allmänhetens offentliga prat idag paradoxalt nog delvis motverkar den demokratiska utvecklingen och det politiska engagemanget.

6.2 Förslag på framtida forskning

Forskning om artikelkommentarer och framförallt kommentarsfält i allmänhet känns långtifrån uttömt. Ett exempel på ett värdefullt bidrag som skulle komplettera befintlig forskning är kvalitativa användarstudier som undersöker hur de läsare som använder artikelkommentarsfälten resonerar kring deras funktioner och betydelser. Detta dels utifrån deras allmänna funktioner som platser för samtal mellan medborgare, men också i form av fallstudier i anknytning till konkreta politiska händelser.

Textanalyser av samtal som sker över nationsgränser i artikelkommentarstrådar kopplade till nyheter av internationell karaktär vore ett annat intressant forskningsuppdrag, inte minst med anknytning till föreställningar om det kosmopolitiska subjektet. Ett högintressant empiriskt material för forskningen att ta del av är de kommentarer som modereras bort, men här kan finnas

ett metodologiskt problem att få tag i materialet. Poststrukturalistiska koncept såsom lek och kreativitet¹⁷⁹ vore intressant att undersöka i förhållande till det som händer i artikelkommentarer ur ett textanalytiskt perspektiv.

När det gäller den normativa forskningen om medborgerliga samtal skulle jag önska mer forskning som diskuterar frågan hur de odemokratiska uttrycken i demokratiska samhällen bör hanteras.

Slutligen vill jag slå ett slag för en tvärvetenskaplig studie om kommentarsfält. Systemvetenskap, filosofi, genusvetenskap och juridik är fyra forskningsfält som har potential att ge intressanta bidrag utöver medie- och kommunikationsvetenskap och mediehistoria.

Referenser

Böcker/bokkapitel

- Andersson, Ulrika. 2015. ”Dagspressens digitala plattformar alltmer använda – men papperstidningen är fortfarande betydelsefull” i Annika Bergström, Bengt Johansson, Henrik Oscarsson & Maria Oskarson (red). *Fragment : SOM-undersökningen 2014*. Göteborg : SOM-institutet, Göteborgs universitet, rapport nr 63. E-bok.
- Bergström, Annika. 2009. “Användare i webbjournalistiken” i Sören Holmberg och Lennart Weibull (red) *Svensk höst : trettiofyra kapitel om politik, medier och samhälle : SOM-undersökningen 2008*. Göteborg : SOM-institutet, Göteborgs universitet, rapport nr 46. E-bok.
- Dahlgren, Peter. 2009. *Media and political engagement: citizens, communication, and democracy*. New York: Cambridge University Press.
- Dahlgren, Peter. 2013. *The political web: Media, participation and alternative democracy*. Basingstoke: Palgrave Macmillan. E-bok.
- Dobson, Andrew. 2014. *Listening for democracy: Recognition, representation, reconciliation*. Oxford: Oxford University Press. E-bok.
- Ekström, Anders (red); Jülich, Solveig; Lundgren, Frans och Wisselgren, Per. 2011. ”Participatory Media in Historical Perspective” i *History of Participatory Media : Politics and Publics, 1750-2000*. New York: Routledge
- Ekström, Mats och Nohrstedt, Stig-Arne. 1996. *Journalistikens etiska problem*. Stockholm: Rabén Prisma.
- Ghersetti, Marina. 2015. ”Sociala medier till nöje och nytta” i Annika Bergström, Bengt Johansson, Henrik Oscarsson & Maria Oskarson (red). *Fragment : SOM-undersökningen 2014*. Göteborg : SOM-institutet, Göteborgs universitet, rapport nr 63. E-bok.
- Gutmann, Amy och Thompson, Dennis. 2004. *Why deliberative democracy?*. Princeton: Princeton University Press
- Habermas, Jürgen. 1984. *Borgerlig offentlighet. Kategorierna ”privat” och ”offentligt” i det moderna samhället*. Inklusive förord av Dahlkvist, Mats. ”Jürgen Habermas’ teori om ’privat’ och ’offentligt’” Lund: Arkiv förlag.
- Hedman, Ulrika. 2009. *Läsarmedverkan: Löande logiskt lockbete. Nättidningarnas användarskapade innehåll ur ett redaktionellt ledningsperspektiv*. Arbetsrapport /

Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet; [N.S.], 56.

- Kvale, Steinar. 1997. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Latour, Bruno. 1993. *We have never been modern*. Cambridge, Massachusetts : Harvard University Press.
- Lindberg, Staffan I och Svensson, Richard. 2012. *Rösträtt till salu : det nya hotet mot demokratin?*. Stockholm: Premiss
- Lindquist, Kristian. 2010. *Webbjournalistik*. Stockholm: Norstedt.
- Lister, Ruth; Williams, Fiona; Anttonen, Anneli; Bussemaker, Jet; Gerhard, Ute; Heinen, Jacqueline; Johansson, Stina; Leira, Arnlaug; Siim, Birte och Tobío, Constanza, med Gavanas, Anna. 2007. *Gendering Citizenship in Western Europe: new challenges for citizenship research in a cross-national context*. Bristol: The Policy Press.
- Lloyd, Moya. 2005. *Beyond identity politics: Feminism, power and politics*. London: SAGE Publications
- Lundell, Patrik. 2002. *Pressen i provinsen. Från medborgerliga samtal till modern opinionsbildning 1750-1850*. Lund: Nordic Academic Press
- Lundell, Patrik. 2011. "From enlightened participation to Liberal Professionalism: On the Historiography of the Press as a Resource for Legitimacy" i Ekström, Anders (red); Jülich, Solveig; Lundgren, Frans och Wisselgren, Per. *History of Participatory Media : Politics and Publics, 1750-2000*. New York: Routledge
- Mral, Brigitte. 1996. *När tidningen var till för läsarna: lokalpress på 1700-talet*. Örebro: Högskolan i Örebro, Biblioteket.
- Singer, Jane B.; Domingo, David; Heinonen, Ari; Hermida, Alfred; Paulussen, Steve; Quandt, Thorsten; Reich, Zvi och Vujnovic, Marina. 2011. *Participatory journalism: Guarding open gates at online newspapers*. West Sussex: John Wiley & Sons. E-bok.
- Titscher, Stefan, Meyer, Michael, Wodak, Ruth och Vetter, Eva. 2000. *Methods of text and discourse analysis*. London: SAGE Publications.
- Wallace, Patricia. 1999. *The psychology of the Internet*. Cambridge: Cambridge University Press
- Wallin, Sanna och Command, Carl. 2015. *Politikernas trygghetsundersökning 2015 : Förtroendevaldas utsatthet under valåret 2014*. Stockholm : Brottsförebyggande rådet, Rapport 2015:23. E-bok.

- Viscovi, Dino och Gustafsson, Malin. 2013. 'Dirty Work: Why Journalists Shun Reader Comments'. I Tobias Olsson (red.). *Producing the Internet : Critical Perspectives of Social Media*. Göteborg: Nordicom, 85-101. E-bok.

Artiklar

- Bergström, Annika och Wadbring, Ingela. 2015. "Beneficial yet crappy: Journalists and audiences on obstacles and opportunities in reader comments". *European Journal of Communication*, 30(2), s. 137-151.
- Fung, Anthony. 2002. "One city, two systems: Democracy in an electronic chat room in Hong Kong". *Javnost-The Public*, 9(2), s.77-93.
- Harrison, Jackie. 2010. "User-generated content and gatekeeping at the BBC HUB" i *Journalism Studies*. 11(2), s.243-256
- Heise, Nele; Loosen, Wiebke; Reimer, Julius och Schmidt, Jan-Hinrik. 2014. "Including the audience: Comparing the attitudes and expectations of journalists and users towards participation in German TV news journalism" i *Journalism studies*, 15(4), s.411-430.
- Jones, Michael och Alony, Irit. 2011. "Guiding the use of grounded theory in doctoral studies—An example from the Australian film industry". i *International Journal of Doctoral Studies* volym 6, s. 95-114
- Jönsson, Anna Maria och Örnebring, Henrik. 2011. "User-generated content and the news: Empowerment of citizens or an interactive illusion?" i *Journalism Practice*, 5(2), s. 127-144
- Karlsson, Michael; Bergström, Annika; Clerwall, Christer; Fast, Karin. 2015. "Participatory journalism - the (r)evolution that wasn't: Content and user behavior in Sweden 2007-2013" i *Journal of Computer-Mediated Communication*, 20(3), s.295-311.
- Larsson, Anders Olof. 2012. "Understanding nonuse of interactivity in online newspapers: Insights from structuration theory" i *The Information Society*, 28(4), s.253-263.
- Leung, Louis. 2009. "User-generated content on the internet : an examination of gratifications, civic engagement and psychological empowerment" i *New Media Society* 11(8), s. 1327-1347
- Livesay, Jeff. 1985. "Normative Grounding and Praxis: Habermas, Giddens, and a Contradiction within Critical Theory" i *Sociological Theory*, 3(2), s. 66-76.

- Meltzer, Kimberly. 2015. "Journalistic Concern about Uncivil Political Talk in Digital News Media: Responsibility, Credibility, and Academic Influence." i *International Journal of Press/Politics*, 20(1), s.85-107
- Nip, Joyce Y.M.. 2006. "Exploring the second phase of public journalism" i *Journalism Studies*, 7(2), s. 212-236
- Shah, Dhavan V.; Cho, Jaeho; Eveland JR., William P. och Kwak, Nojin. 2005. "Information and Expression in a Digital Age: Modeling Internet Effects on Civic Participation." i *Communication Research* 32(5), s. 531-565
- Singer, Jane B.; Ashman, Ian. 2009. "'Comment Is Free, but Facts Are Sacred': User-generated Content and Ethical Constructs at the 'Guardian'" i *Journal of Mass Media Ethics*, 24(1), s. 3-21
- Trygg, Sanna. 2012. "Is comment free? Ethical, Editorial and Political Problems of Moderating Online News" i *Nordicom-Information* 34(1), s. 3-21
- Tucker, Kenneth H.. 1993. "Aesthetics, Play, and Cultural Memory: Giddens and Habermas on the Postmodern Challenge" i *Sociological Theory*. 11(2). s. 194-211.
- Wimmer, Jeffrey. 2005. "Counter-public spheres and the revival of the European public sphere" i *Javnost-The Public*, 12(2), s.93-109
- Wyatt, Robert O., Katz, Elihu och Kim, Joohan. 2000. "Bridging the spheres: Political and personal conversation in public and private spaces" i *Journal of Communication*, 50(1), s.71 (22 s.)

Internet

- Allmänhetens pressombudsmans webbplats: <http://www.po.se/regler>, sidan hämtad 2010-08-11.
- Findahl, Olle och Davidsson, Pamela. 2015. *Svenskarna och internet : 2015 års undersökning av svenska folkets internetvanor*. Internetstiftelsen i Sverige, IIS. Nerladdad från IIS webbplats: https://www.iis.se/docs/Svenskarna_och_internet_2015.pdf, sidan hämtad 2016-06-12.
- Företaget Interaktiv Säkerhets webbplats: <https://www.interaktivsakerhet.se/moderering>, sidan hämtad 2016-01-05.
- Lindberg, Anna. 2016-02-23. "Trollen har haft sin tid". Nerladdad från *Norrköpings Tidningars* webbplats: <http://www.nt.se/asikter/kronikor/trollen-har-haft-sin-tid-om4030459.aspx>, sidan hämtad 2016-06-11.

- Nordström, Andreas. 2015-02-28. ”Andreas Nordström: Nu börjar det systematiska näthatet på allvar tysta feminister”. Nerladdad från *Dagens Nyheters* webbplats: <http://www.dn.se/kultur-noje/kronikor/andreas-nordstrom-nu-borjar-det-systematiska-nathatet-pa-allvar-tysta-feminister/>, sidan hämtad 2016-06-12.

Övriga källor

- E-postintervju med VD för Interaktiv Säkerhet genomförd 2011
- SFS 1991:1469 *Yttrandefrihetsgrundlag*
- SFS 1949:105 *Tryckfrihetsförordning*
- SFS 1998:112 *Lag om ansvar för elektroniska anslagstavlor*
- SOU 2016:7. Utredningen om ett modernt och starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten. *Integritet och straffskydd : Betänkande*. E-bok.

¹ Dahlgren 2009, s. 90

² Dahlgren 2009, Dahlgren 2013, Karlsson et. al 2015, Bergström och Wadbring 2015, Lister et al. 2007, Dobson 2014, Shah et al. 2009

³ Se appendix

⁴ Lindquist 2010

⁵ Kvale 1997

⁶ ibid

⁷ Jag utgick från bilaga i Hedman 2009 för en översikt över Sveriges dagstidningar

⁸ Det uppstod ett problem i förhållande till tilltänkt materialinsamling om de nationella nyhetssajterna, som jag kort beskriver i appendix.

⁹ Jones & Alony 2011

¹⁰ Singer och Ashman 2009

¹¹ Kvale 1997

¹² Titscher et al. 2000

¹³ Jones & Alony 2011

¹⁴ ibid

¹⁵ Titscher et al. 2000, s. 76

¹⁶ Titscher et al. 2000, Jones & Alony 2011

¹⁷ Jones & Alony 2011

¹⁸ Titscher et al. 2000

¹⁹ Singer et al. 2011

²⁰ Hermida i Singer et al. 2011

²¹ Bergström och Wadbring 2015

²² Karlsson et al. 2015

²³ Hermida i Singer et al. 2011, Trygg 2012

²⁴ Karlsson et al. 2015

²⁵ Singer et al. 2011, Karlsson et al. 2015

²⁶ Viscovi och Gustafsson 2013

²⁷ Dahlgren 2009 s. 4

²⁸ Dahlgren 2013

²⁹ ibid, s.48

³⁰ Se t.ex. Ekström och Nohrstedt 1996, Vujnovic i Singer et al. 2011 och Trygg 2012 för diskussioner om tidningar och nyhetssajter som kommersiella produkter.

³¹ Dahlgren 2013, Dahlgren 2009, Wyatt, Katz och Kim 2000, Singer et al. 2011, Wimmer 2005, Shah et al. 2005, Andersson 2015

³² Dahlgren 2009

-
- 33 *ibid*, s. 39
- 34 Singer et al. 2011, s.209
- 35 Hermida i Singer et al. 2011, s. 28
- 36 Singer et al. 2011
- 37 Dahlgren 2009, Dobson 2014, Nip 2006
- 38 Gutmann och Thompson 2004, Dahlgren 2009
- 39 Gutmann och Thompson 2004, s. 7
- 40 Dahlgren 2013
- 41 Habermas 1984
- 42 Gutmann och Thompson 2004, Dahlgren 2009, Dobson 2014
- 43 Dahlgren 2009, Singer et al. 2011, Dobson 2014, Wimmer 2005
- 44 Gutmann och Thompson 2004
- 45 Dahlgren 2009
- 46 *ibid*, s. 115
- 47 Gutmann och Thompson 2004
- 48 *ibid* s. 36
- 49 *ibid*
- 50 *ibid*
- 51 Habermas 1984
- 52 Dahlkvist i Habermas 1984, s. xxvi
- 53 Mral, 1997
- 54 Dahlgren 2009 s. 8
- 55 *ibid*
- 56 Gutmann och Thompson 2004
- 57 *ibid*
- 58 *ibid* s. 54
- 59 Dobson 2014
- 60 Wallace 1999, s. 74
- 61 Gutmann och Thompson 2004, Dahlgren 2009
- 62 Gutmann och Thompson 2004, s. 54
- 63 Dahlgren 2009
- 64 Lloyd 2005, s. 165 - min kursivering
- 65 Dahlgren 2009, s. 59
- 66 Dahlgren 2009, Lloyd 2005
- 67 Wimmer 2005
- 68 Lindberg och Svensson 2012
- 69 Dobson 2014
- 70 *ibid*, s. 135
- 71 *ibid*
- 72 *ibid*
- 73 till exempel Dahlgren 2009, 2013, delvis Singer et al. 2011
- 74 till exempel Wyatt, Katz och Kim 2000, Karlsson et al. 2015, Bergström 2009
- 75 Se t.ex. Dahlgren 2009 för en diskussion om detta
- 76 Dahlgren 2009
- 77 Larsson 2012, Ekström och Nohrstedt 1996
- 78 Livesay 1985
- 79 Latour 1993
- 80 Livesay 1985 s. 75
- 81 citat från Larsson 2012, s.256
- 82 Larsson 2012 citerar Giddens s. 256
- 83 Larsson 2012, Ekström och Nohrstedt 1996
- 84 Livesay 1985, Ekström och Nohrstedt 1996
- 85 Larsson 2012
- 86 Paulussen 2011 i Singer et al., s. 70
- 87 se till exempel Heise et al. 2014, Jönsson och Örnebring 2011, Singer och Ashman 2009, Harrison 2009, Meltzer 2015
- 88 Singer et al. 2011, Karlsson et al. 2015, Bergström 2009
- 89 Karlsson et al. 2015
- 90 se till exempel Larsson 2012
- 91 Dahlgren 2009, Singer et al. 2011, Jönsson och Örnebring 2011

-
- ⁹² Fung 2002
⁹³ Reich i Singer et al. 2011
⁹⁴ Trygg 2012, Bergström & Wadbring 2015
⁹⁵ Ekström, Jülich, Lundgren och Wisselgren 2011
⁹⁶ Larsson 2012
⁹⁷ Lundell i Ekström et al. 2011
⁹⁸ Hermida i Singer et al. 2011
⁹⁹ Se Appendix för en kort sammanfattning angående lagar & branschregler
¹⁰⁰ Singer et al. 2011
¹⁰¹ Hedman, 2009 s. 7
¹⁰² Singer et al. 2011
¹⁰³ ibid
¹⁰⁴ Nip 2006
¹⁰⁵ Heinonen i Singer et al. 2011, s. 63
¹⁰⁶ Se t.ex. Larsson 2012, Lindquist 2010, Singer och Ashman 2009
¹⁰⁷ Larsson 2012
¹⁰⁸ Gutmann och Thompson 2004
¹⁰⁹ Dobson 2014
¹¹⁰ ibid
¹¹¹ Se bland annat Vujnovic i Singer et al. 2011 för en längre diskussion om detta.
¹¹² Hermida i Singer et al. 2011, s. 26
¹¹³ Vid **efterhandsmoderering** publicerar läsaren kommentaren direkt på sajten. Om kommentaren inte är godkänd tar den som administrerar systemet bort den. Det förekommer också att användare som skrivit kommentarer som modererats bort stängs av från att skicka nya kommentarer.
¹¹⁴ Vid **förhandsmoderering** föregås publiceringen av att någon läser igenom och godkänner kommentaren. Är kommentaren inte godkänd kommer den aldrig att synas på sajten.
¹¹⁵ Lindquist 2010, s.99
¹¹⁶ Reich i Singer et al. 2011
¹¹⁷ ibid
¹¹⁸ Singer et al. 2011
¹¹⁹ Curation på engelska – tänk museum.
¹²⁰ Domingo i Singer et al. 2011, s. 102
¹²¹ Meltzer 2015
¹²² Singer i Singer et al. 2011, s. 134
¹²³ ibid, s. 135
¹²⁴ Heise et al. 2014, s. 417
¹²⁵ Lloyd 2005
¹²⁶ Reich i Singer et al. 2011, s. 105
¹²⁷ Larsson 2012
¹²⁸ Reich i Singer et al. 2011
¹²⁹ Domingo i Singer et al. 2011, s.93
¹³⁰ Hermida i Singer et al. 2011, s. 41
¹³¹ Dahlgren 2009, 2013
¹³² Singer et al. 2011
¹³³ Nip 2006
¹³⁴ Ghersetti 2015, s. 513
¹³⁵ Leung 2009
¹³⁶ Singer i Singer et al. 2011, s. 124 (refererar till Deuze, Bruns and Neuberger 2007)
¹³⁷ Lundell 2002, Lundell i Ekström et al. 2011, Mral 1996, Singer et al. 2011
¹³⁸ Hermida i Singer et al. 2011
¹³⁹ Lundell 2002
¹⁴⁰ Dahlgren 2009, s. 93
¹⁴¹ ibid
¹⁴² Reich i Singer et al. s. 110. Se även Singer och Ashman 2009
¹⁴³ Singer et al. 2011
¹⁴⁴ Singer och Ashman 2009
¹⁴⁵ Singer et al. 2011
¹⁴⁶ ibid
¹⁴⁷ Trygg 2012, s. 13
¹⁴⁸ Wimmer 2005

-
- ¹⁴⁹ Lindquist 2010, s. 120
¹⁵⁰ Singer i Singer et al. 2011
¹⁵¹ Reich i Singer et al. 2011, s. 112
¹⁵² Gutmann och Thompson 2004
¹⁵³ Dobson 2014
¹⁵⁴ Bergström 2009
¹⁵⁵ Jönsson och Örnebring 2011
¹⁵⁶ Singer et al. 2011
¹⁵⁷ Lloyd 2005
¹⁵⁸ Singer i Singer et al. s. 124
¹⁵⁹ Larsson 2012, Nip 2006
¹⁶⁰ Heise et al. 2011, Dahlgren 2013
¹⁶¹ Jönsson och Örnebring 2011 s. 141
¹⁶² Vujnovic i Singer et al. 2011, s. 151
¹⁶³ Nip 2006, s. 26
¹⁶⁴ Singer et al. 2011
¹⁶⁵ Singer i Singer et al. 2011, s. 135
¹⁶⁶ Jones & Alony 2011
¹⁶⁷ Findahl och Davidsson 2015
¹⁶⁸ Karlsson et al. 2015
¹⁶⁹ Lindberg 2016-02-23 ”Trollen har haft sin tid”
¹⁷⁰ Findahl och Davidsson 2015
¹⁷¹ Det bör dock noteras att vi blir digitala vänner med varandra också på andra grunder än åsiktsgemenskap och det finns en viss fara i att förenkla bilden.
¹⁷² SOU 2016:7
¹⁷³ ibid
¹⁷⁴ ibid
¹⁷⁵ ibid
¹⁷⁶ För den pågående diskussionen om detta se t.ex. Nordström 2015-02-28 ”Andreas Nordström: Nu börjar det systematiska näthatet på allvar tysta feminister”
¹⁷⁷ SOU 2016:7
¹⁷⁸ Wallin och Command 2015
¹⁷⁹ Tucker 1993

Appendix A

Beskrivning av metodologiskt problem med materialinsamling från nationella nyhetssajter

Från början var ambitionen att de stora rikstäckande och Stockholmsbaserade nyhetstidningarna *Dagens Nyheter*, *Svenska Dagbladet*, *Aftonbladet* och *Expressen* också skulle vara med i analysen. Det Varbergsbaserade företaget Interaktiv Säkerhet skötte 2011 modereringen av artikelkommentarer åt dessa tidningars nyhetssajter och ett flertal andra sajter. (<https://www.interaktivsakerhet.se/moderering>, sidan hämtad 2016-01-05, e-postintervju med VD för Interaktiv Säkerhet genomförd 2011) Jag kontaktade företagets VD och bad om att få göra intervjuer dels med företagsledningen och dels med några anställda som jobbar med att moderera artikelkommentarer. VD:n uppgav att de endast kunde besvara frågor via e-post på grund av många liknande förfrågningar. Sekretess angavs som skäl för att jag inte fick tillåtelse att intervjua moderatorerna: "Avtalssekretess med samtliga uppdragsgivare. Det är svårt för personalen att avgöra vad som bryter mot den och inte och därför kan vi inte godkänna det." (Intervju med VD:n för Interaktiv Säkerhet genomförd 2011). Intervjufrågor som baserades på den intervjumall som användes vid intervjuerna med journalisterna, men som även innehöll vissa frågor specifika för Interaktiv Säkerhet, skickades till VD. Intervjusvaren var mycket korta och många frågor besvarades med orden "ingen uppfattning" på grund av att respondenten uppfattade att frågorna bättre skulle besvaras av en tidningsredaktion.

Bedömningen gjordes tillsammans med handledare att intervjun inte kunde användas som ett fullgott empiriskt material. Några uppföljningsfrågor skickades till VD:n för att få några klagoranden men svaren på dessa ändrade inte uppfattningen om intervjumaterialets generella användbarhet. 2011 kontaktades även de rikstäckande tidningarnas redaktioner för intervjuer men det var mycket svårt att få kontakt, varför jag till slut kände mig tvingad att välja bort denna tilltänkta del av undersökningen på grund av tidsmässiga skäl.

Syftet med att inkludera detta "misslyckande" i ett appendix till uppsatsen är en strävan efter att vara så öppen som möjligt om de metoder som använts. Syftet är också att sätta fingret på att det finns en stor del av hanteringen av artikelkommentarer som utförs utanför tidningsredaktionerna och som vid tidpunkt för materialinsamlingen var sekretessbelagd och därför omöjlig att studera på ett adekvat sätt, åtminstone inom ramen för denna masteruppsats. Den outsourcade modereringen av artikelkommentarer är, med tanke på att stora nationella tidningar är kunder, en mycket väsentlig del av de sociala praktiker som finns i anslutning till artikelkommentarer i en svensk kontext och förtjänar därför att nämnas och definitivt att beforskas i framtiden.

Appendix B

Kort sammanfattning angående lagstiftning och branschregler

Lagstiftning

En av grunderna för tidningarnas moderering av artikelkommentarerna finns i lagstiftningen i form av ansvarig utgivares legala ansvar. Enligt bestämmelser i Yttrandefrihetsgrundlagen och Tryckfrihetsförordningen ska periodiska skrifter ha en ansvarig utgivare utsedd. (SFS 1991:1469 *Yttrandefrihetsgrundlag*, SFS 1949:105 *Tryckfrihetsförordning*) Detta innebär att det är ansvarig utgivare och inte de enskilda journalisterna och webbredaktörerna som ansvarar för tidningens respektive nyhetsajtens innehåll. Förhandsmodererade kommentarer räknas som material som publiceras av tidningen och därför är ansvarig utgivare personligen ansvarig för detta, oavsett vem som skrivit inlägget från början. Efter en dom där ansvarige utgivare för *Aftonbladet* dömdes för hets mot folkgrupp på grund av kommentarer som av misstag publicerats på nyhetsajten använder sig flesta mediasajter av efterhandsmoderering. Det innebär att kommentatorn själv ansvarar för sin kommentar medan det kommer an på ansvarig utgivare att se till att brottsliga kommentarer tas bort enligt *Lag (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor*. Lagen föreskriver bland annat att den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla har en skyldighet att ta bort meddelanden som bryter mot lagen om hets mot folkgrupp. (Lindquist 2010) Detta delansvar för efterhandsmoderering liknar en framväxande konsensus inom lagstiftning internationellt. (Singer i Singer et al. 2011)

Branschregler

Förutom lagstiftning är också ”Etiska regler för press, TV och radio” en viktig bakgrund till den moderering som redaktionerna ägnar sig åt. Flera av de regler som informanterna hänvisar till har sin bakgrund i detta regelverk, som bland andra Publicistklubben (PK), Svenska Journalistförbundet och Svenska Tidningsutgivareföreningen (TU) står bakom. (<http://www.po.se/regler>, sidan hämtad 2010-08-11) Studier visar att det finns universella normativa etiska kärnkoncept inom journalistiken som, även om det finns variationer i olika länder, verkar över nationsgränser. (Singer och Quandt i Singer et al. 2011)

Appendix C

Informantförteckning

Informant 1 – Redaktion A (tidning med sjudagarsutgivning)

Informant 2 – Redaktion B (tidning med sexdagarsutgivning)

Informant 3 – Redaktion C (tidning med sjudagarsutgivning)

Informant 4 – Redaktion D (tidning med sjudagarsutgivning)

Informant 5 – Redaktion B

Informant 6 – Redaktion C

Informant 7 – Redaktion E (tidning med sexdagarsutgivning)

Informant 8 – Redaktion F (tidning med sexdagarsutgivning)

Informant 9 – Redaktion D

Appendix D

Intervjumall

Det här samtalet spelas in och kommer att skrivas ut och utgöra underlag för och kan komma att citeras i mitt masterexamensarbete i medie- och kommunikationsvetenskap. Uppsatsen fokuserar på artikelkommentarer och deras plats i dagstidningen och samhället. Citaten kommer att anonymiseras så att de inte kommer att gå att spåra till ursprungspersonen. Det kommer att ges möjlighet för dig att kommentera analysen några dagar i förväg innan examensarbetet läggs fram för opposition. Dessa är mina villkor för det här samtalet. Går du med på att samtala under de villkoren?

Ålder

Kön

Tid som journalist

Utbildningsbakgrund

Typ av tidning samt avdelning

Arbetsuppgifter på redaktionen

Bakomliggande frågeställning: Vilka arbetsätt har journalister när det gäller hanteringen av läsarkommentarer?

Kan du beskriva hur det går till när man jobbar med artikelkommentarer på din redaktion? När gjorde du detta senast och vad hände då?

Enskilt eller med kollegor?

Lagar, regler, policyer

Vad är din personliga upplevelse av detta arbete? Är det ett arbete du uppskattar eller inte uppskattar att utföra?

Varför / Varför inte?

Om du tänker tillbaka, hur har detta arbetsområde med artikelkommentarer utvecklats över tid?

Bakomliggande frågeställning: Hur påverkas tidningens roll/journalistikens roll av bruket av artikelkommentarer?

Vad brukar kommentarer till nyhetsartiklar handla om? Vilken är din bild av dem?

Brukar kommentarerna vara kopplade till artikelns innehåll?

Exempel?

Fakta, åsikter?

Har artikelkommentarer någon påverkan på det som står i artiklarna?

Vilket slags påverkan? / Varför inte?

Exempel på när detta har hänt? Artiklar du har skrivit?

Positiv/Negativ inverkan

Kan du ge ett exempel på en artikel, gärna som du själv skrivit, som fick många kommentarer? Berätta om hur detta påverkade ditt arbete!

Har ditt arbete som journalist blivit kommenterat i artikelkommentarer?

Någon annans arbete?

Exempel?

Kritik / Beröm

Hur har du använt artikelkommentarer i ditt arbete?

Exempel

Nyhetsstips, rättelser

Har läsarna något slags rättighet att kommentera artiklar?

Varför? / Varför inte?

Vad har du att säga om artikelkommentarer i förhållande till andra typer av läsargenererat innehåll?

Finns det någon speciell egenskap som är utmärkande för artikelkommentarerna?

Insändare, läsarbilder, nyhetstips

Vad ser du som det huvudsakliga syftet med att ha artikelkommentarer till nyhetsartiklar i en dagstidning?

Vad är meningen med det?

Bakomliggande frågeställning: Hur ser journalister på den makt de har i att styra det som sägs i artikelkommentarer?

Vilken roll och vilket ansvar har du som journalist/webbredaktör för innehållet i kommentarsfältet?

Vilket ansvar har du som journalist för kvaliteten på diskussionen?
Kan du utveckla?

Hur avgörs det om en artikel ska ha kommentarsfunktion eller inte?

Hur fattas detta beslut?
Lokala/Nationella/Internationella nyheter?
Exempel

Hur avgörs det om en kommentar ska publiceras/få vara kvar eller plockas bort?

Var går gränserna?
Finns det svårigheter i den bedömningen?
Exempel
Lagar, regler

Jag har sett att det förekommer att läsare som fått sina kommentarer borttagna skriver kommentarer om att tidningen utövar censur, t.ex. på *Aftonbladet*. Vad har du att säga om det? Vad är censur?

Det finns funktioner för att läsare ska anmäla andras kommentarer. Kan du beskriva ett tillfälle då en kommentar plockats bort av denna anledning?

Bakomliggande frågeställning: Vad har journalister för föreställningar om artikelkommentarer i förhållande till medborgarskap och det offentliga samtalet?

Vilka människor eller grupper av människor är det som skriver kommentarer, tror du?

Vilka skriver *inte* artikelkommentarer, tror du?
Varför tror du människor skriver artikelkommentarer? Vad motiverar dem?
Upplever du att det är olika människor beroende på vilket ämne artikeln har?
Finns det någon skillnad mellan män och kvinnor?
Finns det enstaka människor som kommenterar särskilt mycket?
Exempel

Har du själv skrivit artikelkommentarer någon gång?

Varför / Varför inte?
Har du skrivit kommentarer som journalist eller privat?
Exempel

(Hur intresserade är läsare som inte själva skriver artikelkommentarer av att läsa andras kommentarer, tror du?)

Varför tror du så?
Exempel på hur du menar att detta yttrar sig

Vilken funktion har kommentarerna som diskussioner om aktuella samhällsfrågor?

Konkret exempel?
Representativa för vad människor tycker?
Ideal och verklighet

Har artikelkommentarerna någon betydelse för läsarna som samhällsmedborgare?

Är det någonting du har tänkt på?

Konkret exempel?

Ideal och verklighet

Vilken roll tycker du att dagstidningen har respektive borde ha för läsarna som samhällsmedborgare?

Finns det något du vill tillägga som jag inte har ställt frågor om?

Har du några frågor om hur jag kommer att gå vidare med den här intervjun?

Har du några andra frågor?